

NAISTE HAAL

EESTI NAISORGANISATSIOONIDE LIIDU

«HAALEKANDJA»

NR 3

» 10. veebruar 1927 a.

Hind 30 marka

» TALLINN »

„Naiste hääl“

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jumub 1 kord kuus. Jgal 10. kuupäeval.

Toimetaja: MARIE REISIK.
Perenaise osa toimetaja: LIISA MARTINSON.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9: Tel. 13-91.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehe-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks —
300 mk. Üksiknumber — 30 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

*Eesti Naisorganisatsioonide Liidu majapidamise kursuste
juures saadaval*

maitsevad lõunad

iga päev kella 12—5 p. l. Tallinn, Jaani tän. 3, II. korral.

Majandusline kriis kohustab

kokkuhoidmisele.

Kokku hoiab iga tarvitaaja, riigiasutus,
omavalitsusasutus, ühistegelise asu-
tus, kontor, jällemüüja, kool, õpetaja,
õpilane jne. jne., kui ta oma tarvitused
**raamatute, paberite
ja kirjutusmaterjalide**

alal ostab

K-ü. „Rahvaülikooli“ raamatu- ja kirjutusmaterjalikaupl.
Tallinnas, S. Karja t. 23, Krediit-Panga m. Telefon 6-66.

MAISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 3

10. veebruaril 1927

I aastakäik

Rahvuslikust kasvatusest perekonnas.

Katteid referaadist, ette kantud rahvusliku kasvatusse kongressil Tartus 2.—3. jaan. 1927.

Loomulikkudes oludes algab kasvatus perekonnas, kus kasvatajana esinevad vanemad, varemalt eluaastail peamiselt ema. Kuna mõjud, mis jaadud lapsele, jäävad püsima kõige tugevamaina, siis on tähtis, et kasvatus oleks seatud õigete aluste juba perekonnas, lapse kõige varajemas eas. Seega esitab kasvatus oma esimesed ning suuremad nõuded emale. Ühes füüsilise ning vaimlise kasvatusjega paneb ema ka aluse oma lapse rahvuslikule arengule.

Kodu on väike ühik, seepärast peab last õpetatama alguses nõnda juhtuma oma kodulle ning perekonnale, nagu peab ta juhtuma ühikuna ja oma rahvale. Kodus ema hoole all algab lapse kolmlineline arenemine, ta õpib tundma õiglust, aujust, armastust ning kohusetunnet. Õdede-avendade keskel kasvades juurdub temas jee solidaariteedi tunne, mida peab ta hiljem tundma oma kaastodanikkude vastu. Perekonnas kasvades omandab laps ühiskondliku elu algmõisted, siin õpib ta painduma korrale, õpib mõistma seaduste vajadust. Siin, ema juhatusel, teeb ta oma esimese väikeste töö ning jelle valmides tunneb esimesi tööõnnumi, õpib hiljem pingutuma, arendades tahtejõudu, mis kõikide tegude ainus alus. Ei saa loelkeda kõike seda, mida omandab laps ühikuna ema hoole all.

Soolitjedes oma lapse vaimlise arenemise eest ja piirides temast kasvataja kõigi positiivsete omadustega varustatud elujõuliselt inimest, peab ema loogu aeg jälgima üht mõtet: tema lapsest peab jääma tõdrama rahva liige ja jama riigi kodanik, kuhu kuulub temagi. Selleks aga peab ta teda kasvatajama. Välja minnes sellest nõudest, peab ema aegjasti lapsi tutvustama oma maaga, rahva ja kultuuriga, minemiku ning olemituga, uute lootuste ning ülesannetega. Oleviku-inimestena peavad jiduma vanemad oma lastes tulevikku minemikuga. Minult siis juudab uus põlvkond hinnata ning edasi arendada ühise kultuuri. Kõige jelle kasvatusjega

leidub küllalt jündjaid filmapilte, mil laps tunneb huvi ühe või teise kühinuse vastu ning on vastu võetlik sellele. Üjal, mil laps ihaldab muinasjutte, võtku ema ainet meie mütoloojast, kõnelgu muinasangelast. Ülustada tuleks nende lugudega, mille tegemuspait lähedal lapse elukohale ja mida laps võimulikkult näinud oma silmaga. Nii peatjid Tartu lapjed kõigepealt tutvunema Emajõe kaevamise ja Vanemuise looga. Tallinna lapjed aga peatjid tundma Kalevi kalnu ehitamise ning Ülemiste järve jaamise lugust. Ülatstivi lapsi huvitajid jälle lood meist paigust, kus Kalevipoeg puhunud. Kõik need kohad, millest laps oleks mõõdunud vast tahelepanematult, omandavad ta kujutusjega nüüd erilise koha ning õiljama ilme, festavad vanaeani, tutvudes esile vaimustusfilmapiilte, tõijeid mõistlikust. Meie, täiskasvanud, jalutades Toome mäel, mõõdudes urikivist ning kuuldes tuult puie lahvus kohjemat, arvdume kuulelilise kujutusjega üks-päinis seepärast, et teame urikivi minemikku ning tunneme müüti vanast laulukumalast.

Wastavalt lapse arenemisele tuleb teda tutvustada oma rahva ajaloo ning kultuuriga. Ita siin peab käidama jama põhimõtte järvele ning algul kõneldama võimulikkust mõõda meist jündmujist, mis on ühenduses lapsele tuntud ajalooliste kohtadega, millistena esinduvad meie linnamäed, vanemad, linnad, kirikud, kalnistud, lahingute kohad, kirjarikkude, kunstnikkude ning teiste tähtjate meeste ning naiste elukohad, mälestusmärgid jne. Ei pea tajutamata jätma juhtu, kus on võimulikkust näidata lapsele mõnd mütoloojulist, ajaloolist või mõnd looduslikult huvitavat ning küübilit kohta. See on tähtis eestkätt pedagoogilijelt seijukohalt, välja minnes näitlikkuse põhimõttest, teijeks mõjub jee rahvustunnet arendavalt. Poijike, seisdes Kalevipoja jängi harjal, näeb esivanemate angelaslikku minemikku ning tunneb esimesi rahvustunde eelvärtimaid. See, kes tõd lapsele jaisanud Väina-

mäel ja näinud illemiste järve ning Linda kivi, mõistab hiljem täiskasvanuna allegoorilist Linda leina Harjuvärava mäel. Jakobsoni haud ja Kurgja talu toovad waatlejale lähemale ärkamisaja tulijema tegelese.

Mitte ühji muinasaja ning kaugema mineviku tutvustamistega ei saa leppida, tuleb tuua lapikele lähedale ja teha arusaadavaks olemist nii palju, kui juba võimaldab tema arenemine. Tuleb tutvustada temale piltide ning jutustuste abil olemist tähtsamaid tegelasi. Juba ajal, mil laps kohtleb kõiki mõbraid omide ning tädidena, mõiks ta teada, et riigivanemaks on onu Teemant, mõiks teada, kes on onu Tõnisson, mõi onu Laidoner, jamuti teised ülemaa tuntud populaarsemad tegelased.

Lapse arenedes on ema fohus temale selgitada ühiskondlikku elu, riigi korda ning walitsemiswiisi. Wälja minnes perekonrast tuleb tutvustada last kohaliku omawalitajusega, milleks tal juba olemas mõnejugused eelteadmised waeleja mõi wallanaja, linnapea mõi wallawanema näol. Kaugemale mõib minna siis juba analoogia põhjal.

Samuti tuleb harjutada last tähelepanelikult kodumaa looduse, taimeistiku ning loomariigi wäist. Oleks lubamata, et mõni linnalaps, kes tunneb hästi juurjuguist palmi, agaawet mõi mõnd teist wos mõi aias kultiveeritawat pojamaa taimet, et tunneks meie mändi mõi kadakat, ega teaks, kuis näeb wälja kullerkruup mõi pääsuulim.

Tutvustades lapsi oma maa ning rahwaga, ajaloo ja kultuuriga, tuleb neis kaswatada kohusetunnet oma rahwa wästu, neile tuleb selgitada, et uus aeg toob kaasa uusi ülesandeid, mis wotawad lahendusit mendele. Peab lapsi õpetama woidula kumbel üttema: „Sja, kui suureks saan, kirjutan mina eesti rahwale.“ Siis kaswab teguwõimas põlwe.

Ei saa koostada kindlat kawa kõige selle materjali fohba, millega ema peab tutvustama oma last, ega jeda ära jaotada aastate ja kuude peale, nagu tehahe jeda kooli õppekawatadega. See oleneb lapse waimelistest wõimetest, tema arenemisest ja ema teadmisest ning wjavusest. Ema peab mõistma leida ja õieti ära kojutada igat siindjat juhtu. Seda ema õjatuist ja tähelepanelikkust ei saa õppida ega õpetada, jeda ei ole ka hawis, selle eest on hoolitjenud loodus, see areneb emalikkusega ise. Hoopis beine lugu on aga teadmisega. Siin peame tunnistama, et suuremal wjal meie praeguistest emadest puuduwad hawilised teadmised; tulles wene koolist, bewad nad ise wäga wähe eesti rahwa müütooloogiat ja ajalooist. Seepärast oleks hawilik wästawa lugemismaterjali ilmumine. Oesfätt hawilik on emade lugemist, mis sijalbaks arusaadawas ning fergestiloetatwas tekstis materjale eesti maa, rahwa ja kultuuri üle. Ta peaks olema warustatud rikkalikult piltidega, mis pebagogilistelt ülitähtis kooliehetete laste juures. Lugemispalade lõpus peaks olema ära näidatud ka wästawa kirjandus, et igal emal oleks fergem leida kirjamaterjale nende kirj-

muste fohba, mis hawitawad teda enmast mõi last enam, kui jeda suudab rahuldada lugemist. Wiimane peaks kaswatama ka ema enmast, tegema teadlikult teda nende fohustuste wästu, mida temalt nõuab rahwuslik kaswatus.

Sarnased lugemistud on mõnel rahwal juba ammu. Nii ilnuis kaks jarnast lugemistku Schweitzi umbes 15 wästa eest Schweitzi Naisorganijafioonide Liidu toimetusel.

Kõneldes kaswatuselst perekonras ei saa jätta meelde wuletamata jeda kaswatuslikku põhimõtet, mis nõuab, et lapsi peaks kaswatatama wästawat jellele ühiskonnale ja neile oludele, milles neil tuleb elada ning teoheha hiljem. Selle wästu ehitakse meil wäga palju, liiatigi meie tõuslikkes perekonras. Nii mõnigi on kaswatatud hoopis teiste olude tarwis, kui on need, mis ta leiab eest hiljem, astudes ellu. Nii mõndagi unistawate filmadega fohwikudaami on õpetanud ema uskuma, et ta kuulub oma hingellaadilt Pariisi peenemasse jalongi, ent on siindinud waid õmetu juhu tõttu eesti talus, ning peab istuma paratamatult eesti fohwikus ja jooma ainult hädajuniil Gestiis keedetud fohwi. Ta armastab kõnelda, et ei wästa temale olud ja imbruskond, wjub, et ka ei saagi leida siin õiget paika ning tegetusala, ja foheteerib siis jellega, et ta on ilma- ning eluwõdras. Ent elu ei lahe enesega kawa foheteerida, waid astub üle kõigist jaamatuist. Sellest siis peettumuid ning waratüdinuid.

Wanemad on kohustatud kaswatama oma lapsi mõnda, et nad allati suudaksid fohameda oludele, meelt heitmata wõtkid magada niihästi kõwal põrandal, kui pehmes woodis, fõonuks haada ka kõige lihtjamaist toitudest. Siis kaob see hellitatud laste habitus, ja iga ema mõib olla kindel, et ka tütreist ja pojast jaawad elujõulised inimesed, kes ei karta pead ka kõige raskemates oludes, waid leiawad igakord õige pääsetee. On lubamata see üleõu elamine, igajugune liialdamine nii toitubega, riie- tega, kui ka teise eluwõisidtega, milleks nii õjtraid näiteid annab jällegi jama wäheharitud tõuslikk jeltskond. See on lubamata meie majanduslikult nii raske ajal ja nii fohwas riigis. Lapsi peab tutvustama aegjasti oma perekonra ja selle järele riigi majandusliku landejõuga. Meid peab õpetama jõukohaselt elama ja rahjonaaljemalt ära haju- tama oma majanduslikke wõimalusi. See on üli- tähtis riigi fetsjufohalt, jelt ühjikliku majapidamisest oleneb teine riigi majapidamine.

Õjitades siinkohal mõningaid mõtteid rahwusliku kaswatuselst perekonras, pean tunnistama lõpuks, et kõige tähtsam on õmeti üf isenesesse ja oma rahwasse. Kui ema on siindinud istutada jeda usku oma lastesse, siis on ta täitnud hästi oma üles- ande. Kui usume, et on õigustatud meie olemas- olu, kui usume, et meie omame rahwaste ajaloo ahelikus kindla fohba, mida keegi teine ei oleks ja- nud wäita, kui usume, et meis peituwad loowad jõud, mis suudawad rikkastada inimeskultuuri urte waradega — siis elame meie. *Salme Pruuden.*

Ühistegevus ja naine.

Tähtsa koha majandusliku kui ka kultuurilise tegurina praegusaja elus omab ühistegevus. Olgu ilmavaatelistest lahkuminekid inimestes väga üksteisest erinevad, ometi ei saa keegi ühistegevust kui niisugust eitada, sest ühistegevus on tegur, mis eriti meie kui väikepõllupidajate riigi seisukorda olemasolu võitluses kindlustab. Üksik on sageli liig nõrk ja jõuetu, paljud aga koos sünnitavad jõu, millega arvestama peab. Ühisus, mis asutatud kaupade ostmiseks või saaduste müümiseks, võistleb, kui temal asjaajamine otstarbekohane ja aus, edukalt kaupmehega. Veel tähtsam osa on ühistegevusel kapitali soetamisel. Väikepõllupidajal puudub tarviline kapital kalliste masinate ostmiseks, kulukate maaparandustööde ettevõtmiseks. Siin tulevad appi ühistegelisel alusel töötavad laenu-hoiuühisused. Ühistegevuse tõttu on väike Taanimaa kaubanduslikult tähtsaks riigiks võrsunud, ühistegevus on Taani rahva jõukamate, kultuurilisemate rahvaste perre viinud.

Ka meil Eestis on ühistegevus levinud. Ent oleme veel kaugel neist suurtest ja tähtsatest tagajärgedest, milliseid ammu juba kasutavad Taani ja meie põhjamaa naaberriik Soome. Siiski, eriti hiiglasamme on ühistegevus meil peale 1905 aastat teinud. Kuna meil enne seda vast ainult üksikud ühistegelisel alusel tegutsevad asutused töötasid, kattub Eesti praegu tiheda laenu-hoiuühingute, tarvitajateühingute, piimaühingute, masinatarvitajateühingute võrguga. Käesoleval suvel pühitseb eesti ühistegevus oma 25-aastast olemasolu püha. 25 aastat on küllalt pikk aeg, et hetkeks peatuda, tagasi vaadata ja hinnata seda, mis tehtud ja üles seada uusi tähiseid, milliste poole, olgugi konarlik, kuid järjekindel ja visa töö viib. — Ent käesoleva artikli lõppsiht pole ühistegevuse kui võimsa majandusliku ja kultuurilise teguri jõudu üldiselt hinnata ega selgitada. Käesolev artikkel tahab vaadelda naise suhtumist ühistegevusse. Kas on naisel üldse tegemist ühistegevusega, ja kui on, kas on sellest naisele mingit kasu?

On matemaatiliselt välja arvatud, et Saksa maal annab naine välja 60 prots. kogu rahva sissetulekust. Ega see mujalgi palju teisiti pole. Nii näeme meie, et naist võib õigusega rahva raha laekuriks nimetada. Raha väljaandmine aga ei sünni igakord kaugeltki ratsionaalselt, sest naine ei ole ühistegelisel organiseeritud. Meie tarvitajateühisuste liikmete nimes-tikkudes vilguvad naisliikmete nimed väga harva. Enamik naised teeb harjumuse järgi oma sisseos-misi erakaupmehelt. Valmistajalt aga tarvita-jani on kaubal sageli enne pikk tee mitme üles-ostja ja kaupmehe kaudu. Loomulik, et igauks neist kaubale oma kasuprotsendi juurde lisab. Kõik need protsendid aga peavad tarvitajad maksma. Tarvitajateühisusest kaupa ostes jää-vad need lisamaksud ära. Peale selle on või-malik isegi dividend vastavalt tehtud ostudele. See summa ei olegi nii tähtsusetu. Näiteks mak-sab Helveetsia Tarvitajateühingute Liit aastas liidus olevate ühingute kaudu 15 miljonit franki dividendina. Tõsi, tuuakse asjaolusid, et era-kaupluses kaup sageli meeldivam välimuselt, mit-mekesisem ja parem. Kuid kes on selles süüdi? Tarvitaja ise. Ostes kaupa erakaupmehelt, on ärimehel kapitali kiire ringimise tõttu võimalik alaliselt värskendada ja mitmekesindada kaupa. Sedasama teeks ka kindlasti ühistegelise äri, kui aga perenaine vaevaks võtaks kaup järjekind-lalt ühiskauplusest võtta. Meie, naised, peaksime end järjekindlalt harjutama ühiskauplusest sisse-ostusid tegema. On ju see kasuks meie enestele, võimaldades odavamalt kaubaostmist ja dividendi, mis nii väga tähtsusetu polegi. Naised peaksid olema mitte üksi tarvitajateühingute liikmed, vaid nemad peaksid ka kätte võitlema väärilise mõju ühingute juhatustes. Välismaades tööta-vad edukalt naisühistegelased ühingute juhatus-tes kõrvuti meestega. Ühingud ei vaja ainult naist-kaubaostjat, vaid ka naist-ühistegelast, kes teadlik oleks ühistegevuse jõus ja tähtsuses, ja kes, kui tarvis, ühistegevuse eest vaimustusega seisaks.

Hella Matto.

Rahvasteliit ja selle ülesanded.

Ei ole vist liialdus tõendada, et kõik meie kodanikud, kes jälgivad avalikku elu, teavad, et Rahvasteliit on saanud tähtsaks teguriks ilmapoliitikas, et temaga iga riik, ka kõige skeptilise-m, tõsiselt arvestama peab, et temast enam palja käeliigutusega mööda ei pääse.

10. jaanuaril möödus Rahvasteliidu 7. aasta-päev. Küllalt pikk aeg selleks, et kokkuvõtteid teha tehtud tööst. Eesti Naisliit, organiseeritud Eesti naiste keskkoh, on alati huviga jälginud

rahvusvahelise koostöö küsimusi. Lubatagu mulle siis meie lehe lugejaid lühidalt tutvustada Rah-vasteliidu tööga materjalide põhjal, mis välja antud Rahvasteliidu informatsiooni büroo poolt.

Ilmasõda oli lõppenud. Miljonid olid oma elu kaotanud, miljonid vigasteks saanud, rahvaste va-randused olid hävinenud, jättes neile ainult sõja-võlgade koorma. Rahu igatsus oli üldine. Tuli rahu teha ja rahu tehti. Lahendamata jäi luge-mata arv küsimusi ja väsinud inimkond nägi

silmapiiril uusi võimalikke sõdasid, mis veel kohutavamaks võiks kujuneda, veel koledamat laastamist kaasa tuua, täielist tsivilisatsiooni hukkumist tähendada. Kuidas seda ära hoida? Liitlaste rahukonverentsi saadikutest moodustati komitee ettepanekute tegemiseks, kuidas kindlustada rahu rahvaste vahel ja kuidas hõlbustada rahvusvahelist koostööd. Oli kindel, et pidi selleks loodama tugev rahvusvaheline organisatsioon. Asuti Rahvasteliidu põhiseaduse väljatöötamisele. 1919. a. kestel peeti hulk koosolekuid, kus sõeluti kava peensusi ja parandusi tehti. Rahvasteliidule loodi sellega tugev alus, et Versailles, Saint-Germain, Neuilly ja Trianoni rahulepingusse mahutati I osana Rahvasteliidu põhiseadus, n. n. Rahvasteliidu leping ehk „pakt“. 10. jaanuaril 1920. astus ta jõusse. 10. jaanuar sai sellega Rahvasteliidu sünnipäevaks.

26 paragrahvi sisaldab see Rahvasteliidu leping. Rahvasteliidu töö paremini mõistmiseks peatame veidi nende põhimõtete juures, mille alusele ta rajatud. Sissejuhatuses on selgelt ja lihtsalt ära tähendatud Rahvasteliidu siht: „Kõrged lepinguosalisel võtavad vastu Rahvasteliidu lepingu sihiga, edendada rahvusvahelist koostööd ja saavutada rahvusvahelist rahu ja julgeolekut, kohustades sõjast hoiduma, kuulutades avalikku, õiglast ja ausat vahetõrget rahvaste vahel, toetudes rahvusvahelisele õigusele, mis tõsiseks juhtnõöraks valitsuste vahelises läbikäimises ja kaitses õigust ja täielikku lugupidamist kõigi lepingukohustuste vastu organiseeritud rahvaste vastastikusel läbikäimisel.“

Kes on Rahvasteliidu liikmed? Asutajad liikmed olid liitlased, kes rahulepingule alla kirjutasid, ja kolmteist riiki, kes sõja ajal jäid erapooletuks. Täna on pea kõik tähtsamad maailma riigid Rahvasteliidu liikmed. Suuremaks sündmuseks kujunes läinud aastal Saksa-maa liikmeks astumine. Hulk pettumusi valmistas Ameerika Ühisriikide eemalejäämine, kuna ju Ameerika Rahvasteliidu mõtte algatajana ja esialgse levitajana väga tähtsat osa etendas. Ka Venemaa puudumist Rahvasteliidus tuleb tõsiselt kahtseda, kuna ju tema kaasatõmbamisel palju kiiremini teostuks nii mõnegi raske probleemi lahendus. Loodame, et kõik riigid, kes tänapäev veel kõrval seisavad, peagi liikmeks astuvad. Takistus selleks ei ole, kui liidu täiskogus kaks kolmandikku poolt on ja kui kandideeriv riik kindlustusi annab, et ta oma rahvusvahelisi kohustusi täidab ja ühtlasi kõiki liidu korraldusi tunnustab, mis puutub relvastusse.

Rahvasteliit on riikidevaheline ühing ja tema tegevus piirneb välisasjadega. Ta ei sunni üksikule riigile midagi peale, tema peasõjariist on tööasiade avalikuks tegemine ja püüd inimesi veendada mipeisuguses töes. Ta otsib kokkulepet. Liige-riigid töötavad ühisel alusel, ühiselt püüdes seista kõikide ühiste huvide valvel,

nad on ennast vabatahtlikult kohustanud teatavaid juhtnõore silmas pidama ja mõnes suunas piirata oma vabadust. Rahvasteliidul puudub nõia võim maailma keeruliste küsimuste kiireks lahendamiseks. Riigid, kes Rahvasteliitu astuvad, ei loobu oma rahvuslistest sihtidest ja huvidest. Rahvasteliit kergendab ainult küsimuste lahendamist. Rahvasteliidu leping, tema põhiseadus, on väga paenduv ja võimalus tema muutmiseks on ette nähtud. Tema kokkuseadjad olid teadlikult ettevaatlikud, ei tahtnud liiga kindlalt ära määrata, mida teha ja mida mitte. Kõige tähtsam oli ju luua võimalust kokku tulla ja ühiselt arutada vaielusaluseid küsimusi. Rahvasteliidu peatõlesanne on rahu alalhoidmine, sellest on siis ka tingitud tema üksikasjaline töökava. Alaline rahvusvaheline koostöö mitmesugustel aladel, olgu see näit. majanduslikes elus, tervishoiu alal, vaimlise töö kooskõlastamisel, pahede vastu võitlemisel, kõik lähendab rahvaid ja arendab üksteisest arusaamist. Rahvasteliidul puudub võim kollektiivset tahet kellelegi peale suruda, tal on ainult võimalus üldist nõusolekut saavutada, küsimust kannatlikult sõeluda, kuni ühine keel leitud.

Rahvasteliidu orgaanid on: Täiskogu, juhatus, alaline sekretariaat. Tal on kaks peaharu: Alaline rahvusvahelise õiguse koda ja rahvusvaheline tööbüroo. Ette nähtud on veel igasugused alaorganisatsioonid mitmesuguste eriküsimuste arutamiseks.

Rahvasteliidu täiskogu (üldkoosolek — The Assembly) seisab koos kõikide liige-riikide esitajatest ja tuleb iga aasta kord kokku korraliseks koosolekuks. Igas delegatsioonis võib olla kolm liiget, kuid kõikidel kokku on ainult üks hääl, suurtel kui väikestel riikidel.

Täiskogu kompetentsi kuuluvad kõik asjad, mis Rahvasteliidu võimupiiris, ehk mis maailma rahu puudutavad. Tema võtab uusi liikmeid vastu, valib juhatuse mitmealalisi liikmeid ja rahvusvahelise kohtukoja liikmeid, tema seab eelarve kokku, tema kaalub lepingute muutmist ehk tühistamist, mis vananenud, samuti rahvusvahelise elu tingimusi, mis maailma rahu ähvardavad. Ta annab aru senisest tööst ja esitab tulevase töö kava. Ta annab üldiseid juhtnõore üksikasjaliku töö jaoks.

Kui aruanded üldkoosolekul vastu võetud, valitakse komisjonid, kus käsitatakse eriaineid, näit.: põhiseaduslikud ja juriidilised küsimused, tehniliste organisatsioonide töö, relvade mahapanek, eelarve ja sisemine korraldus, sotsiaalküsimused, poliitilised küsimused. Kom. aruandja kannab töötulemused üldkoosolekule ette, kus siis vastav otsus tehakse. Koosolekul on avalikud, kuid võib neid nõudmise peale kinisteks kuulutada.

Rahvasteliidu juhatus koosneb ala-

Olympia Kann-Mägi. Esimene Eesti naisproviisor ja naine-apteegiomanik.

Hiljuti pühitses oma 25-austast ameti-juubelit proviisor proua Kann-Mägi, naine, kes naistele selle elukutse alal aidanud on teed rajada. Proua Kann-Mägi on sündinud Muhu saarel, Hellamaal. Lõpetas keskkooli Kuresaares, siis sõitis Peterburi, kus 1902. a. astus vastasutatud mag. pharm. Antoniina Lesnevsky proviisorite kursustele. Oma proviisori eksami sooritas pr. Kann-Mägi Venemaa sõjaväe arstiteaduse akadeemias, esimesena Lesnevsky kursuste õpilastest. Esimeses Peterburi naisapteegis töötas pr. Kann-Mägi 15 aastat. Enamlaste valitsuse ajal vangistati pr. Kann-Mägi ühes oma mehega, kus viimane nälja kätte suri. 1919 aastal vahetati O. Kann-Mägi ühes teiste pantvangidega enamlaste vastu ümber ja pääses nii Eestisse. Siin teenis ta alguses sõjaväe keskapteegi ladus, kuni avas oma apteegi, mis asub Tallinnas, Suurel Pärnu maanteel. Peterburi Eesti seltskonnas oli pr. O. Kann-Mägi tuntud agarama tegelasena.

listest ja mittealalistest liigetest. Alalisteks liigeteks on tähtsamate liitriikide esitajad, mittealalised liikmed valitakse üldkoosolekul. Täiskogu võib tarviduse korral suurendada ehk vähen-

dada juhatusse liigete arvu. Juhatus astub kokku tarviduse järele, harilik. 4—5 korda aastas. Igal riigil, kelle asi arutusele tuleb ja kes juhatuses esitatud ei ole, on õigus saata oma esitajat, kes sel

Pildike igapäisest elust.

Eliot oli olnud abielus seitse aastat — ning ta oli tüdinud; mitte tüdinud jelle ajutise laiskujega, mis teda mõnise ford valdas pühapäeviti, vaid ta oli tõstijelt tüdinud, nii et iga eluavalbus ja tegemus, mis oli seotud koduga, näis temale inetu, elutu ja mõttetutu. Kuid siiski armastas ta oma naist ja oma kaht väikest tütar. Mary oli ilus, hea, anduv ja, — kuigi ta väiksest kahtles jelles, — tark. Ta oli jamuti elav, jõuline ja sai temaft jamuti kergefti aru, nagu jeitsme aasta eest — kui ta, peale älitkooli lõpetamist, temaga abiellus.

Eliot püüdis enesele jeletada, et ta oli tüdinunud abielust, mitte Maryft; ta oli ka püüdnud jeda rivi jeletada, kui ta elumisel õhtul Sam Francis'iga oli arutanud abielu hürve ja pahesid. Sam oli poisimees. Ta oli tulnud neile lõunale ja peale lõuna olid mõlemad sõbrad koos läinud sinna. Mary oli amestis laste magamapanemijega. Kino-

film kujutas juhtumist üht noort abielu; ja kuigi pildil kõik majad olid lõssid, kõik puud palmid, tuudus ometi, et jõoggiajad, arved ja lapjed olid jamad kui tõelises elus.

— „Pilt on igaw“, ütles poisimees Sam pealiskaudjelt.

— „Mitte pilt, vaid aine on igaw“, ütles naisimees Eliot kibedujega.

Sellega oli algus pandud waielujele, mis, kuigi ta piirdus üldiste lausjtega, oli väga õjefohene ja usaldaw.

Eliot algas jelle: „Ei maksja kunagi armastada jell määräl, et wabatahtlikult panna oma pea filmujesse; jell abielu on filmus.“

Sam oli jellega peaeegu nõus, kuid arwas siiski, et igal mehel, kui ta wanenemats jaab (Sam oli kahesümne kuue aastane), tuleb igatjus oma enese kodu järele. Selle oletufe põhjal tundis Eliot wastupanematut tungi awalik olla. Ta tuletas meelde, kuidas ta oli

ford olnud waba — waba mitte mingijuguste halbade juhtumiste õjimislets, vaid lihtjalt waba.

Kuidas ta oli wõinud kas wõi wiiele koju rongile järgimööda hiljats jääda, wabalt teatri minna, ilma et jee oleks olnud laste kingabe raha raiskamise, wabalt jalutada kas wõi koju õõ ja mõtteid mõjgutada, ilma kellelegi aru andmata oma hilijest kojutulekust, waba ijegi oma kohast loobuma, kui jee muutuks wäljafannatamatust, ja waba õjida uut tulewikku. Kõik jee oli abi-eluga jaanud wõimatust, ja jelle peale ei mõitenud keegi, jeda ei jeletanud keegi abiellujale mehele. Seletati küll, et abielludes tuleb loobuda klubist, tuleb wast loobuda ka omaft heast rüjefepast ja õjida odawamat, kuid keegi ei jeletanud, et abielludes mees kaotab oma liitumise, tegutsemise ja ijegi mõilemije wabaduje.

— „Ja mõnele inimejele“, arwas Eliot kawalasti, just nii, nagu ei puutuks aji temasje, „mõnele inimejele muutub jeega elu wäljafannatamatust koormats. Aru-

korral täisõiguslise liikmena koosolekust osa võtab. Väheste eranditega peab otsus olema ühel häälel tehtud. Sellega tahetakse rõhutada, et Rahvasteliit põhjeneb soovil kokkuleppele jõuda ja et ta tahab seda ära hoida, et mõni rühm katsub otsust läbi suruda teiste kiuste.

Rahvasteliidu sekretariaat. Alaline sekretariaat asub Genfis ja tema liigeteks on kogu eriteadlasi Sir Eric Drummond'i, peasekretäri, juhatusel. Juhatus nõusolekul paneb nad ametisse peasekretär. Peasekretäril on mitu abi. Sekretariaat on jaotatud osakondadesse ainete järele. Tähtsamaid osakondi juhivad eriline direktor. Tähtsamate ametnikkude kõrval töötab terve rida alamaid töötajaid, masinakirjutajaid, kiirkirjutajaid jne., kokku ligi 400 inimest.

Sekretariaadi tähtsamad osakonnad on: poliitiline, majandusline, transiit, vähemusrahvused ja administratsioon, mandaadid, relvastuse küsimused, tervishoid, sotsiaalsed küsimused (oopium ja kauplemine naiste ja lastega), vaimline koostöö ja rahvusvahelised bürood, juriidiline informatsioon. On veel alaosakondi, mis tingitud Rahvasteliidu enese administratsioonist, nagu näit. tõlkimise-, ajakirjanduse-, registratsiooni-, raamatukoguosakonnad. Iga osakond vastutab kõige eest, mis ühenduses tema erialaga, valmistab ette ja organiseerib koosolekuid ja nõupidamisi, mis sellega ühenduses. Peasekretariaat vastutab juhatuse ja täiskogu koosolekute hea kordamineku eest ja kannab selle eest hoolt, et kõik Rahvasteliidu dokumendid korralikult saaks aval-

datud. Terve sekretariaat seisab täiskogu kontrolli all.

Kõik Rahvasteliiduga ühenduses olevad kohad on avatud üheõigusliselt meestele ja naistele. Rahvasteliidu liigetel on töö kestvuse ajal immuniiteedi õigus.

Rahvusvaheline Naisliit on sellepärast mitmel juhusel naisi üles kutsunud hoolega jälgima Rahvasteliidu tööd ja selle eest hoolt kandma, et valitsuste poolt saadetud esitajate hulgas oleks ka naisi. Eriteadlastest-naistest ei ole kuskil puudus ja neid tuleb alatasa juure, sellepärast peab järelejätmata nõudma nende arvessevõtmist, et kord ka eesti naine oma riiki väljaspool saaks esitada ja kasulikku tööd teha maailma stabiliseerimise heaks.

Rahu alalhoidmise sihis näeb Rahvasteliidu leping ette: sõjavastuse piiramist, kindlustust kallaletungi puhul, tunnustab igat rahu ähvardavat sammu rahvusvaheliseks asjaks, lepib kokku sõda mitte alustada, enne kui katsutud ei ole tüli rahulikult lahendada, määrab karistusi teatavatel tingimustel sõja algamise puhul.

Rahvasteliidu liikmed tunnustavad, et rahu alalhoidmine nõuab sõjavägede piiramist nii kaugele, kui seda vähegi lubab rahvuslik julgeolek. Juhatus on kohustatud välja töötama kavasid ja neid saatma kaalumisele üksikutele valitsustele. Liikmed saadavad vastavat informatsiooni oma sõjaväe suuruse kohta. Ka seda tuleb

jaadavalt ei puutu jee minuse, jst harilik vestlus jelle aine üle, aga jst Mary on erandlik naine. —

— „Do, muidugi“, ütles Sam ja naeratas kuu pimeduses mõtte üle, et Mary erand on.

Kogu jee jutuaamine puudutas teda vähe, kuid Eliot'i vaimus jalgitas ta jehuforra ja ta ei juttunud jeda muust tada.

Järgmiljel hommikul pruukosti laual tundus temale, et kuuagi ta väiksed lütre polnud olnud nii tähtsavad oma küsimustega. Mary naeratas ja valas tohvi. Ta vastas lastele alati kannatusega, mis tundus Eliot'ile imestustäratav ja üselliigne. Mary uskus, et lapsi kihutas vaimline uudishimu. Kuid Eliot ei uskunud jeda, jst vastujed lapsi nähtavasti ei huvitanud. — „Mad kuulavad minu omi“, jeketas Mary, „jst ma püüan neid tõhijelt võtta. Sina aga püüad neile alati ette heitna nende küsimist.“

— „Do, ma ei tahtle jugugi, et sinu vastujed neile on huvitavamad“, ütles Eliot, „ainult...“ See oli nende

harilik vestlus jelle aine üle, aga jst hommikul näis Mary waitsem. Ta ei västanud et lastele iga küsimuse peale, ei ijegi mehele, — kuid jee jai Eliot'ile jeltgets alles hiljem.

Kui ta jst pealelõunal oma ärist loju tuli, oli eestoa laual jebel Mary'lt, — jee oli jagedane nähtus. Ta oli wist külla läinud. Jkka andis ta mehele teada omad käigud. Lastel oli jst pealelõunal tantjutund. Maja oli kühi ja waitne. Eliot'i tuju tõusis. Ta võis istuda ja lugeda oma kabinetis ja kedagi polnud küsimas: „Mis oled ja teinud kogu päew?“ või „Kas oli jst meesles wõid kinnasti kaaja tuua?“ või „Jja, miks pean ma jeda tegema?“

Ta läks oma tupp. Ta istus ja waitis lakke. Naabruse oli waitne. Mitmel kuul polnud tal olnud jarnast rahu. Ta mõnules jelles.

Ta hakkas mõtlema väikse joonealuse peale, mida ta tahtis kirjutada ajalehele, ta oli tahtnud jeda teha juba nädalate kaupa. Usjaolu, mis teda jelleks kihutanud, oli juba wananemud,

kuid ta oleks jisti tahtnud jeda kirjutada. Aga juba mõne minuti pärast kuulis ta fojujõudwaid lapsi. Ta jootis, et nende tund oleks kestnud kauem. Siiski oli ta päris loomulik isa, ja kui lütrede tormasid tupp, õhetavad liitumijest, kuuad omis walgeis kleites ja juiistes paeltes, oli ta wõhke nende üle ja rõõmustas neid nähes. Ta armastas neid ijegi järgnema jutuaamise jestel.

— „Sallo, isa. Kuidas jst meeldiwad mu uued kingad? Mis on jst?“

— „Do, Marietta, jee on üks uus liitmuustat.“

— „Miks uus?“

— „Mjad muutuwad. Jnimejed tahawad waheldust.“

— „Mis on ajad, isa?“

Meelde tuletades Mary etteheideid, et ta ei püüa lastele tõhijelt wastata, peatus ta heitets, et wastuje üle mõtelba, kuid Marietta jattas: „Mind kiideti tänunnis. Kus on ema? Mists ta ära läts?“

tõsiselt kaaluda, kuidas ära hoida sõjariistadega, üldse sõjavarustusega, kauplemisest tekkivaid tõsiseid hädaohte.

Rahvasteliidu liikmed kohustuvad kaitsma kõikide liigete maa-ala puutumatus ja poliitilist rippumatust. Juhatus peab ettepaneku tegema, kuidas seda kohustust täita, kui olukord seda nõuab. 11. paragrahv tunnustab sõda ehk sõja-ähvardust Rahvasteliidu üldiseks asjaks ja igal liikmel on õigus juhtida tähelepanu nende asjaolude peale, mis ähvardavad rahu ehk rahvaste head läbisaamist, samuti antakse täiskogule õigus kaalumisele võtta lepinguid, mis enam ajakohased ei ole, rahvusvahelisi tingimusi uurida, millele edasikestmisel rahu hädaohus.

Juhtumisel, kui liigete vahel tõuseb tüliküsimus, mis vahekorra lõppemiseni viib, annavad nad asja lahendamiseks kas vahekohtu ehk juhatuse kätte ja kohustuvad sõda mitte algama enne kolme kuud vahekohtu otsusest arvatud. Vahekohtu kätte läheb asi siis, kui teda ei ole suudetud lahendada harilikul diplomaatlikul teel. Juriidilistes küsimustes võib juhatuse nõu küsida alalise rahvusvahelise õiguse koja käest, ka võib ta tüliküsimust anda täiskogu otsustada. Kui tüli lahendada ei suudeta ja tekib sõda, siis langeb sõja algataja teiste blokaadi alla ja temaga lõpetatakse kõik vahekorrad. Kui sarnane otsus ei ole tehtud ühel häälel, siis „jätavad Rahvasteliidu liikmed omale õiguse nii tegutseda, nagu nad tarvilikuks peavad õiguse ja õigluse kaitseks.“ Sõda peetakse ainult siis võimalikuks,

kui üksmeel puudub. Nii on siis kolm teed tülide lahendamiseks: 1) harilikud diplomaatilised läbirääkimised, 2) vahekohus ehk juriidiline lahendus, 3) pööramine Rahvasteliidu juhatuse ehk täiskogu poole.

Kui tekib tüli Rahvasteliidu liikme ja mitte-liikme vahel, siis kutsutakse võõras riik üles tüliküsimust andma Rahvasteliidu lahendada. Ei tee ta seda mitte, vaid alustab sõda, siis astuvad jõusse samad surveabinõud, mis eelpool puudutatud, lõpeb igasugune läbikäimine temaga. Üksikute riikide sisemistesse tülidesse Rahvasteliit ennast ei sega.

Kõik lepingud ja rahvusvahelised kohustused peavad sekretariaadis registreeritud olema, kes neid trükis avaldama peab nii ruttu kui võimalik. Iga kokkulepe, mis ei ole registreeritud sarnasel teel, loetakse mittemaksvaks. Kõik kohustused ja kokkulepped rahvaste vahel, mis ei ole kooskõlas Rahvasteliidu lepinguga, on maksvuseta. Kui mõni liige-riik, enne kui ta liikmeks sai, sarnaseid kohustusi oma peale on võtnud, siis peab ta neid tühistama, kui mittekooskõlas Rahvasteliidu lepinguga. Siia ei kuulu müidugi lepingud, mis on tehtud naabrite vahel rahu alalhoidmiseks.

Võidetud riikide asumaad, mis sõja tagajärjel mitte enam nende alla ei kuulu ja kus elavad rahvad, kes veel ise ennast valitseda ei suuda, antakse valitseda tsiviliseeritud rahvastele, n. n. m a n d a t a r i d e l e. Missugune võim mandataarile antakse, oleneb asumaa elanikkude are-

„Ta pole ju ära läinud“, ütles Eliot, ärgates aja küsimuse lahendamiseft.

— „Ta mõttis oma reisi foti kaaja. Miks ta jeda tegi, ija?“

— „Ets me waata,“ ütles Eliot ja mõtles endamisi, et küllap naine wiis peju pejujotta, — mõnikord tegi ta seda. Ta mõttis kirja taskust. Ta polnud jeda lugenud, kartes, et jelles on mõni ülesanne temale, mis oleks effitanud ta waitjet rahu. Ta avas kirja, Marietta istus ta tooli toel ja Doris kiikus ta jala peal.

Kirjas jeifts:

— „Armas Eliot: on juhtunud midagi imelikku, mis teeb täitja võimatuks meie edaspidise kooselamise. Ma pean olema mõni päew päris üffi ja mõtlema oma tulevaje elu üle. Esmaspäewal tulen ma sinu juurde kontorisse, siis kõneleme. Ma olen kurb, et homme on pühapäew ja teenijal on waba päew. Kuid loodetawasti saad ja kuidagi toime, ta lastega. Nad on head. Sinu Mary.“

Üffi kuulis ta Marietta häält, kes

tüüts juba mitu korda. „Mis ema ütleb? Mis ema ütleb?“

Ta pani kirja tasku. „Do, midagi ije-äralist“, wastas ta. „Ema pidi pühapäewaks kuhugile jõitma.“

— „Miks ta pidi?“

See oli küsimus, mida ta ei saanud wastata. Tal polnud aimu, polnud jeketust, ta ei ojanud midagi mõtelda. Mis võis olla juhtunud? Kas oli tema, Eliot, kuidagi naift haawanud? Wõi õigemini, ta oma sõdametunnistus oli täitja puhast, kas kujutas naine enesele midagi haawawat ette? Kas oli ta jatanud mingi haiglaje ettekujutuse wõimu? Ta oli lugenud jarnajeid asju, — kuid Mary? — Ei. — Oli ta nõdra-meelselt jäänud? Ta tuletas meelde ta waitust pruufostilaual, kuid jee polnud just filmatorkaw. Ta tüüts lastelt päewajündmuse — kas olid tulnud mõned kirjad, kas oli keegi neil käinud? — Ei midagi. Mäis otse usumata, et naine, kellega oled koos elanud jeifte aastat, wõis toime saada jarnaje teoga, ilmselgelt — kuid mitte magama. Kuidas wõis

wõtnud ta lõpulistana naise kirja, — jijn oli mingi ihtne arusaamatus.

Õimejele ehmataje tundele järgnes warsti pahameel. Kuidas wõis nii ümber käia oma ligimejega — jätta üffi oma mees? Ja jätta tema üffi mitmeis päewaks? Ja lapsed — kui müüd neile midagi juhuts?

Lapsed tulid ja palusid, et ija neile midagi ette loeks. Nad olid jeda palunud pea iga õhtu, aga harilikult olid nad jaanud eitawa wastuje. Kuid jell õhtul andis ta nõusoleku. See oli nagu etteheide Mary'le. Ta luges neile iht wana juttu, mida ta ije enam ammu lugenud ei olnud. Ta mõnuses jellest ije ja luges hästi. Ja kui ta olt lõpetanud, nägi ta eneye poole pöördud kaft waimustatud filmapaari.

Kui lapsed olid läinud magama, oli tal oma päralt piik, jegamatu õhtu, õhtu, mil ta oleks wõinud kirjutada kas wõi tofina joonealujeid, kui ta poleks olnud nii ärritatud ja pahane. Ta kõnois kaua toas edasi-tagasi ja läks siis jangi — kuid mitte magama. Kuidas wõis

nemisest, maa geograafilisest seisukohast, majanduslistest tingimustest jne. Mõned maad on jõudnud arenemisastmele, kus neile iseseisvat talitamisest lubada võib. Siin annab mandataar ainult nõu ja abi, kuni nad üksi jõuavad seista. Mõnes troopikamaas, Kesk-Aafrikas näit., muutub maaala mandataarvõimu asumaaks. Mandataar valitseb ja annab seadusi. Ta peab kindlustama sündamatus- ja usuvabaduse, peab keelama orjakauplemist ja muud sarnast. Keelatud on kindluste ehitamine, samuti meeste sõjaväeline õpetus, maha arvatud korrapidamise ja maa kaitse huvides. Sunduslik on vabakaubandus. Rida asumaid, mis väga hõredad elanikkude poolest, ehk liiga väikese maa-alaga, liidetakse mandataari maa-alaga. Näit. ühendatakse administratiivselt Lõuna-Lääne-Aafrika Lõuna-Aafrikaga. Mandataar peab iga aasta aru andma oma tegevusest. Sellega tahetakse ära hoida, et see süsteem ei muutuks „varjatud maadeahnitsemiseks“. Iga elanikkude väljakurnamisest teatatakse Rahvasteliidule.

Paragrahv 23 nimetab terve rida ülesandeid, mis tuleks Rahvasteliidus rahvusvahelise koostöö mõttes üles võtta. Rahvasteliidu liikmed tahavad a) kindlustada õiglasi ja inimlikke töötingimusi meeste, naistele ja lastele, nende oma kodumaal, samuti ka maadel, millega nad läbikäimises tööstuslikel ehk kaubanduslikel alal ja selleks tahavad nad ellu kutsuda tarvilikke rahvusvahelisi organisatsioone; b) kindlustada õiglast ümberkäimist elanikkudega neil mail, mis on

nende kontrolli all; c) usaldada Rahvasteliidu kätte üldjärelvalvet, et täidetud saaks kokkulepped naiste ja lastega kauplemise kohta, samuti kauplemises oopiumi ja teiste kardetavate rohtudega; d) usaldada Rahvasteliidu kätte järelvalvet kauplemise üle sõjariistade ja sõjavaru- sega nendel maadel, kus sarnane kaubakontroll üldhuvides tarvilik; e) vaba transiit ja üheõiguslus kaubanduse alal kõigile Rahvasteliidu liigetele; sõjaajal laastatud maakochi tulees mees pidada; f) tule samme astuda üldsusse puutuvate korralduste loomiseks haiguste ärahoidmiseks ja kontroleerimiseks.

Rahvusvahelised ühingud, mis juba enne seda üldiste lepingute põhjal ellu kutsutud samasuguste sihtidega, võivad, kui nad seda soovivad, liituda Rahvasteliiduga, kus nad siis alluvad tema juhtimisele. Liidu liikmed on nõus ergutama ja arendama vabatahtlikke rahvuslisi Punase Risti organisatsioone ja nendega koos töötama, mille sihiks tervislise seisukorra tõstmine, haiguste ärahoidmine ja kannatuste pehmendamine terves ilmas.

See oleks Rahvasteliidu lepingu sisu tema peajoontes. Tema vastuvõtmisega alles avanes võimalus tööle asuda. Maailma paremad eriteadlased, mehed kui naised, on koondunud Rahvasteliidu ümber, ja jagavad tõehelepanu rahvusvahelisele koostööle. Iga nädal on vähemalt üks ehk kaks koosolekut, mis pühendatud mõne komisjoni istungile, mõne eriküsimuse kaalumiseks. Ei ole ime, et esimene Rahvasteliidu koosolek võrd-

Mary nii toimetada? Ta hakkas enesele ette kujutama nende esmaspäevast jutustajamist, vähemalt oma oja jelles. Kella neljaks hommikuks mõtles ta oma lastest: „Mu väejed emata jäänud väikest tütrekefed.“

Sõmmikul tundus jee temale ilialojena. Kuid hale meel oli tal nende vastu süüsi. Oli pühapäev. Ta polnud nendega kunagi käinud kirikus. Täna tahtis ta jeda teha. Marietta loobis kogu tee: „Sa pole meiega kunagi kirikus käinud, isa? Sa oled ikka nii väinud pühapäeviti, kui ema on kodus. Kui Doris eimeste lorida kirikus oli, siis pidas ta õpetajat jumalaks. Kõik lapsed peavad. Ma ise tegin jeda ka. Miks on õpetajatel pikad rüüd, isa? Miks nad kannavad neid?“

Kui Mary nendega kaajas oleks olnud, Eliot oleks vastanud: „Miks kannad sina peela juukses? — Jellepära, et jee on niijugune komme.“ Ja Marietta oleks vastu küsinud: „Miks on niijugune komme?“ ning siis oleks al- ganud väeluse tema ja Mary vahel jee-

le üle, kas Marietta tõesti tahab kuulda väestuseid küsimustele või jooib ta ainult tüüdata oma isa. Kuid nüüd, ilma Mary'ga, püüdis ta vastata oma väe- jeele emata tütrele ja jee näis temast tõesti aru saavat, nii et nad päris tõsi- jelt juttu ajasid.

Ja nii läkski edasi. Ka varem oli Eliot teinud tegemist lastega, oli õf- nund ja leidnud nende taskurätte, kinni jidunud nende kingapaelad, kuid tal oli jee ikka tundunud heateona Mary'le. Nüüd, kus ta jeda tegema pidi, jelt pol- nud kedagi muud jeda tegemas, omar- das jee kõik jootu teije mõtte.

Ohtul oli ta väinud, jee päev näis temale raske, josh, raske ja ka mitte lõ- bus, kuid ta polnud tüdinud.

Järgmisel päeval läks ta oma kontori ärewalt ja ootas närvilikult. Kehtpäeva paitu tuli Mary. Üks pik Mary peale jalgitas temale, et jee polnud ei nõdra- meelne, ega mõstenud ka naljatada. Ta näost oli selgesti näha, et ta oli kan- natanud. Nad läksid erakontori ilma üksteist termitamata ja julgusid ufje.

Mary oli otjekohene. „Ma istusin juft teie jefjataga, tol õhtul kinos“, ütles ta. „Ma tuulfin paratamatult teie ju- tuajamist.“ Oli vaikuse. Eliot tuletas meelde jutujamist Sam'iga ja ta jüda hakkas peksma. Tal tulid meelde asja- olud, mida ta ette toonud kibeduse ja etteheidetega, mis olid ükskõiksed Sam'ile ja arujaamatud, kuid jefged Mary'le.

Ta vaatas oma naise otja. Selle sil- mad põlesid.

— „Ja ometi“, ütles ta, „armastan ma sind, Mary.“

— „Ma tänan sind niijuguse ar- mastuse eest“, vastas jee, „ma väike, igaw naine jeeal kodus, — ei, ja ei ütelnud juft nii. Kujuta ette, kui ja tuu- lesid mind jeeletamas mõne oma jõbra- le Virginia'le või Caroline'le, et ja mind tüütad jurmani, et ma ei tunne enam waimliki hutvifid, jelt ja jurmad neid oma väikeste majapidamisküsimus- tega.“ —

— „Sa pole õiglane“, ütles Eliot. „Ma kõnelesin abielust, mitte finust.“

lemisi nõrka vastukaja leidis maailma rahvaste peres. Oodati vähe Rahvasteliidu tegevusest, kuid päev-päeva järele jatkas ta oma tööd, ehitas üles tugeva organisatsiooni ja asus ülesannete kallale, mis tema peale pandud Rahvasteliidu lepinguga. Tugevnenud on side üksikute riikide vahel. Isegi Venemaa on mitteametliku liikmena mitmest nõupidamisest osa võtnud, kus arutati küsimusi, nagu näit. Vene vangide kodumaale saatmist, taudide ärahoidmist, tervishoidu jne.

Selle aja jooksul on Rahvasteliidu mõte sügavasti juurdunud igasse riiki.

Kuna Rahvasteliit on alaline organisatsioon, siis saab järk-järguline uurimistöö ja küsimuste läbiarutamine harjumuseks, päevast-päeva ja aastast-aastasse harilikku asjaajamise korras. Kui mõni raske üldine küsimus, näit. rahvaste julgeolek, ehk mõni keeruline eriküsimus, üldistel poliitilistel ehk mõnesugustel teistel kaalumistel mitte otsekohe lahendatav ei ole, siis jätkatakse tema uurimist rahvusvahelisel pinnal. Eriteadlaste komisjonid kaaluvad küsimust, kuni ta küps on otsustamiseks. See kõik kindlustab kestvat katkestamata ja põhjalikku tööd, mis edu pandiks.

Ei taha sedakorda pikemalt peatuda alalise

rahvusvahelise õiguse koja ega rahvusvahelise tööbüroo juures, loodan nende juure tagasi tulla teises kirjutuses, kus kavatsen käsitleda üksikuid Rahvasteliidu alaosakondi üksikasjalikumalt, criti neid, kus kaasa töötavad ka naised.

Kas Rahvasteliidust tõesti kasu on liitunud rahvastele? Minu arvates küll, aga ühel eeldusel, kui inimkond teda usaldab kui ausat ja erapooletut valvajat, et ei sünniks ülekohtu rahvusvahelises elus. Rahvasteliit sündis jõu ja ülekohtu olukonnas, äkki ei suuda keegi mineviku mõju purustada. Rahvad on veel käärimas, kuid vähemalt on katse tehtud ühise sihina üles seada rahvusvahelist koostööd ja seaduslikkust. Maailmas on nüüd lõpuks vähemalt oma tribunaal ja kooskäämise ruum. Kõik puudused on kõrvaldatavad. Kui kõik korras oleks, ei oleks ju Rahvasteliitu tarviski. Ta peab ilma paremaks ja kaunimaks tegema, seda ilma, mis nii väga vajab parandamist.

Eesti välispoliitika juhid on alati suurt tähelepanu kinkinud Rahvasteliidule, kuidas võiks siis meie kodanikud, ükskõikseks jääda selle kaunisihilise organisatsiooni vastu, mis kindlasti oma sihte saavutab, kui rahvad aga tahavad.

M. Kurs-Olesk.

— „Oh, oleme ausad, vastas Mary. „Sinu abielu olen mina, minu oma oled sina. Ja minu oma on ükskuijem kui sinu oma, ma ei käi linnastki igapäev ja ei näe inimesi, ja ometi pole ma tüdinunud; — ma tean, mis ja nüüd mõtled, — ja mõtled: ma pole nii tark kui sina ja minu nõudmised on väiksemad, kuid...“

— „Ma pole midagi jarnast arvanud“, ütles Eliot, uskudes, et ta räägib tõtt.

— „Aga muidugi mõtleid ja jeda, kuid see pole põhjus. Põhjus on jelles, et keegi ei saa võtta rohkem elult, kui ta ije jellesje paneb, — jama lugu on abieluga. Sa pole tüdinunud omaist ärist, — ja jumal ije teab, kui igaw see on, igauks arvab jeda, — see on igawam kui su enese kodu, — kuid see ei tüüta sind. Miks see nii on? Sa paneb jellesje juure oja enesejst, oma jõust.“

Seni oli Eliot tunnud ennaist jüüdlajena. Kuid nüüd oli tal kerge.

— „Kas ma ei õhwerda oma kodule oma töövilja siit?“ küüis ta.

— „Kuid mis annad sina iistlikult oma kodule?“ ütles Mary. „Sa tuleb kodu kui kuningas, nõudes, et sulle oleks jeal kõik korraldatud, ehk aga nagu külaline, jeda ijeji lapjed ei tohi ehitada, mõtle ometi, sinu enese lapjed —.“

— „Meheid kontoris kuulewad sind, kui ja nii kõwa häälega kõneled.“

— „Ma loodan, et nad mind kuulewad“, ütles Mary.

— „Nemad on arwatavasti jamajugujed kuningad ja külalijed omaist kodus. Nemad arwatavad mististi jamuti kui sina, et neil on õigus olla tüdinunud oma naisteist ja lasteist.“

— „Lõpuks“, arvab Eliot, „pole ju kellegi kuritegu tunda tüdimust.“

— „Võib olla“, vastas naine. „Nüüd kuule mind, Eliot. Ma võin enesele ette kujutada, et ma võiksin loos elada mehega, kes on mulle truudujeta, kes on warastanud ehk kes mind lööb, kuid ma ei saa enesele kuidagi ette kujutada elu mehega, jeda mina tüütan. Miks peatfin ma — jumalaga.“

— „Pea, Mary. Kuhu ja lähed?“ Eliot oletas tahunud kõnelda palju, kuid tema peaaigus oli midagi jegi paistatud, tal tundus, et oli võimatu tunda tüdimust jelle elujõulijje, kurjüstawa, iluja olemujje jühtes tema ees, ja ometi teadis ta, et ta oli olnud jellesst tüdinunud.

— „Do“, vastas Mary fergelst. „Ma lähem oma ema juurde, ehk teen ühe reiji, — ma pole weel otjustanud.“

— „Ja kunas ja tagasi tuleb?“ küüis Eliot hammustawa pilkuga.

Mary tuli ije juurest tagasi ja peatus mehe ees.

— „Ja“, ütles ta, „ma tulen tagasi, ja ma ütlen, kunas ma tagasi tulen. Ma tulen tagasi siis, kui ja niikaua oled äjündu maja pidanud, et jul on poja olla, kui lööb on rikutud, kui ja tunnend ennaist jüüdlajena, kui lapjed mind ejiitawad, teiste jónadega, kui mina olen külaline majas, — siis ma tulen tagasi.“

Ja ta läks wälja ning prantjatades langes uks tema järel kinni.

Alice Duer'i
järele inglilje keelest.

Märkeid laste ja emade nõuandekoha tegevusest Pärnus.

Meie rahva laiemates hulkades on veel vähe levinud arusaamine ja teadmine laste ja emade kaitses ja tervishoiust. On ju korraldatud rida kursusi ja loenguid emadele, kuid suurem hulk emasid rändavad oma teadmistes siiski videvikus. Kui tihti ei juhita tähelepanu lapse tervislikule seisukorrale varemalt, vaid alles siis otsitakse abi ja nõuandjat,

üks sarnastest asutustest tegutseb Pärnus. Pärnu laste ja emade nõuandekoht avati 1925 a. detsembrikuul. Avajaks P. E. Naisselts riigi ja omavalitsuse toetusel. Esialgu töötas Pärnu laste ja emade nõuandepunkt linnavalitsuse ruumes pr. dr. Julie Tomberg'i ajutisel juhatusel. Abitarvitajaid esialgu vähe, sest ei tabata rahva hulgas ta õiget täht-

kursusi linnas kui ka maal ja selgitab nõuandekoha tähtsust. Siin laieneb nõuandekoha tegevus päev-päevalt. On märgata abitarvitajate arvu suurt tõusu. Registreeritakse haigeid, peale linna, suuremal hulgal Pärnu maakonnast. Õde-ämmaemand abitarvitajate juures kodu käies tutvuneb nende koduse ümbruse ja oludega, perekonna ja laste tervisliku

Pärnu laste ja emade nõuandekoht. Ootetuba.

kui laps avaldab äärmiseid haiguse tundemärke. Seepärast on tähtis, et füüsilise arenemise kontroleerimine ja juhtimine kuuluks asjatundjate hoole alla.

Rahva üldise tervishoidliku seisukorra parandamiseks on loodud riigi ja omavalitsuste toetusel, eriti naisorganisatsioonide algatusel vastavaid asutusi, missuguseid tuntakse emade ja laste nõuandekohtade nime all. Meil need asutused on veel võrdlemisi noored ja meie emad pole küllalt harjunud neid tarvitama. Kuid neis asutustes võib iga ema otsida nõu ja abi, sest nõuandmine on tasuta ja kättesaadav igale.

sust. Veel vähe on tuntud ta mõte. Samuti takistab nõuandekoha tegevust piiratud ruum. Sest nõuandekoht asub ühes ja samas ruumis linna- ja kooliambulantsidega.

1926 a. muretseb P. Naisselts lahendamad ruumid, kus avaneb võimalus korralikult sisse seada nõuandekohta. Palgatakse ametisse õde-ämmaemand. Ka asub omale kohale naisarst dr. Paula Vreintal, endine Naisorganisatsioonide Liidu arst-instruktor. Dr. P. Vreintali juhatusel kasvab Pärnu laste ja emade nõuandekoht teguvõimsamaks. Nõuandepunkti juhataja peab loenguid ja

seisukorraga. On nõuandjaks raskejalgsuse tervishoius. Samuti korraldab arst tasuta visiite kodudesse. Aineliselt kitsastes oludes perekondadele püütakse anda toetust, missugused summad määrab P. Naisselts erakorraliselt. Nõuandekoha hoolealused lapsed kuuluvad P. E. Naisseltsi iga-aastase traditsioonilise laste jõulupuu alla, kus neid meelde tuletatakse väikeste kingitustega. See suudab köita abitarvitajaid laste ja emade nõuandekohaga ja nõuandekoha juhatajal on kergem kokku puutuda oma hoolealustega, nende tervisliku seisukorra kontroleerimi-

Pärnu laste ja emade nõuandekoht. Arstline läbivaatus.

1. Dr. Paula Vreintal — punkti juhataja. 2. Elsa Jürvetson — õde-ämmaemand.

seks. Ajajooksul püütakse uusi teid del enestel, kelle hoolitsusel see, et oleks ligem tee meie rahva surevuse ja väljavaateid otsida nõuandekoha laps, kui ka ta ise, kuuluks laste ja ja haiguse protsendi vähendamisele. tegevuses. Kuid peamure seisab ema- emade nõuandekoha hoole alla. See E. K.

Mida pakub naiskutsesool eluvõimsa naise arendamiseks?

Tallinna linna naiskutsesooli töö tegevustel ja vaatlenistel on saadud andmed, milliste põhjal alljärgnevad reed:

Misjuures nõuded seab naise juhtes kaasaegne olukord, milliste nõuete tehaastumine peab naises avalduma? Kõikimuse peale, selle argipäises osas, jaame vastuse, kui vaatleme naise tema tegeliku elu toiminguete seikuhalt.

Tegelik elu seab naisele paratamatult nõudmised, et tema

1) oskaks elu vaadelda ka praktiliselt küljest, ja
2) et naine oskaks jamaest vaatlusviisist loodud järeldustele kohaneda oma menelusiiji, j. o. kuidas oma olemasolu loomulikkude ja termete abinõudega teha pätejespaistelijemaks ja enistat vastu- võetavamaks oma ümbruskonnale.

Kuna käesolemas artiklis tahetate efile tuua neid mõitlusaabinõuid eluraskustega, mida noorele naisele kaasa kahab anda oskussool, siis ei mahu selle piiridesse vaatlused puhtabstaktie te- loomuga, vaid siin püütate puudutada rida tege-

liku elu nähtusi, ühtlasi näidates neid abinõuid, mida pakkuda mõits naisele erioskusi õpetam kool.

Olunõuded kirjutavad ette, et naine ei saa jääda meie päevil, kaugel suuremal hulgal juhtumisel, ainult koduorradajaks ja mugavustajaks; vaid temal tuleb, ka sel juhul kui ta perekonnainimene, nehe kõrval tajutava töö naol oma oskusi leinu- teenimise tööle rakendada, kõnelemata ilidie walla- listest naisedest. Samase elamisiivi jaoks peab naine omavandama küllaldajel määrval tehnilist oskusi mõnel elulisel tegevusalal, j. o. jamaesl tegevus- alal, mille järele tööturu nõue jedamõrd juur, et töö, peale valmistuskulude katmise, moodustab teatava tulutuse, võimalikult lähedase elamisiim- numumile.

Oskussooli ülesanne ongi näidata kätte:

1) jamaesl tegevusalad peajoontes, ja 2) varus- tada töötelijat tarviliste töötehniliste ja metoodi- liste oskustega, et vähema materjali, vähema aja- kulutuse ja vähema enefekurnamisega saavutada ma- jamaalset tulutust ning ühtlasi arendada kasvatustul-

teel ihes ühelnimetatud oskustega naise intelligenti üldje.

Maгу celpool toodud nõuetest jalgub, on need jedawõrd kaugeleulatuvad ja jedawõrd piiramatud, et nende ideaalset wäljaarendamist, koolis antawa kaswatuse ja õpetuse abil, waevalt juttu kohiks olla. Siiski aga annab kool asjast hwiitatud õpilajele tätte selle töösufe jaladuste wõtme, millega tulewane naiskodanik võib awada rikkaid waraitu, kui temal selle järele wajuust, ojawust, huwi ja piisawust.

Misjuures oleksid need olulisemad oskusalalised nõuded, mida näeme igapäewases elus, ja mis meie näeme neid nõudmist? — Need nõuded käiwad rahwa kultuuri ja arenemise kohta üldje, milles küllwalmis pind olemas, kuid millele tarwis teatawat tuge, et turundumist sel wõi teisel alal elustada.

Zoomulifult peab nende põhitõdedega põhjalikumalt tutvunema ja tähelepanelikult arwastama oskushariduse korraldamisele ajudes:

1) peab olema juba turundue teatawa tööala järele;

2) on waja anda teatud tõuge, kui joodne pind olemas, selle nõude tekkimiseks tööturul;

3) peab olema tööturu arendamise, kultiveerimise moment, arwastades selle rahwusliku hingeomadusega, kus tehtud töö kasutamisele tuleb.

Naiskujekoolide organiseerimisel on piiritud neid elulisi põhinõudeid, tehniliste wõimaluste piirides, filmas pidada.

Mida annab siis jarnane kujukool, näiteks Tallinas? Selle küsimuse wastamiseks tutvuneme kõneall olema kooli eriharudega ja õppejõustemiga peajoontes. Kutselalaliselt jaguneb kool nelja erirühmitusse, mis oskusainetes moodustawad omaette terwitu:

1) majapidamise;

2) riidewalmistamise;

3) pesuwalmistamise;

4) kangakudumise osakonnad, ihes wastawate praktiliste ja teoreetiliste ainetega, mille juures teoreetilisi aineid ainult jedawõrd õppekawasie on mahutatud, kuid nõud need aitawad praktiliste õppeainete oskuste omendamist tõsta.

Töösufust õpetataffe juurel määral praktilise töötäitmise ja moodfate töömehodide abil, mille tõttu langeb õppetundideist suurem arm praktiliste õppeainete arwesse.

Sellest ei tule nii aru saada, et kooli õppetegevus viirduks mehaanilise oskustarendamisega. Mitte üffi teoreetilistel tundidel, waid ka praktilise töö juures wannahje eriliist rõhku jellele, et õpilases arendada leidlikkust töowormide rikastamises, algatuswõime ja sellega ihes huwi ja andumusega töö juure asumist ning töö kvaliteedi wiimistlemise tähtsusest arusaamist, kuid ihtlasi kõige selle juures aja kofuhoidmise tähtsust.

Misjuures on siis wõimalused eriosakondade lõpetajail tööle asumiseks eluütlalpidamise mõttes?

Wõtame waatlusele loetletud osakonnad endises järjekorras,

1. Majapidamise osakonna lõpetajad wõiwad saada:

1) majapidamise õpetajaiks kujukoolidesse ja algkooli täiendusklassidesse;

2) majapidamise instruktoreiks majapidamise alal töötawatele kurjustele;

3) pereemadeks: a) haigemajades, b) wanadefodus, c) lastekodus, d) lasteaedades, e) internaatides koolide juures;

4) wõdraste- ja jöögimajade tööjõududeks: a) kookis, b) toas, c) ettekandjaks jöögimajades ja kohwikuis;

5) toiduainete kaupluste ja murude ettevõtete tööjõududeks: a) müüjajaks, b) konserweerijajaks, c) leima ja küpsiste walmistajajaks;

6) perekonna teenijajaks: a) toas, b) kookis, c) iiffiteenijajaks;

7) isejewiswate ettevõtete juhatajajaks: a) jöögimaja, b) kohwik, c) kurjus, d) eraool.

2. Riidewalmistamise osakonna lõpetajad wõiwad saada:

1) õpetajaiks kujukoolidesse ja algkooli täiendus- koolidesse;

2) Riidewalmistamise kurjuste instruktoreiks: a) juurdelõikamises, b) õmblemises;

3) riidewalmistamise töökodade tööjõududeks: a) juhatajajaks, b) abilisteks, c) lasteriiete alal, d) naisteriiete alal;

4) walmisriiete kaupluste tööjõududeks: a) tellimiste wastuwõtjajaks, b) juurdelõikajajaks, c) õmble- jajaks, d) kaunistajajaks;

5) isejewiswaks õmblejajaks: a) kodus, b) perekonnas, c) ajutuses;

6) riiekaunistamistööde täitjajaks: a) pilutajajaks, b) plisseerijajaks, c) tikandustööde täitjajaks;

7) moodide ja muustrite joonistajajaks: a) lasteriiete, b) naisteriiete alal.

3. Pesuwalmistamise osakonna lõpetajad wõiwad saada:

1) pesuwalmistamise õpetajaiks kujukoolidesse ja algkooli täiendusklassidesse;

2) pesuwalmistamise kurjuste instruktoreiks: a) juurdelõikajajaks, b) õmblejajaks;

3) pesuwalmistamise töökodade tööjõududeks: a) juhatajajaks, b) abiks, c) juurdelõikajajaks, d) õmblejajaks, e) kaunistajajaks, g) pesuõmblejajaks kõigil pesutöö aladel;

4) walmispeju ja pudukaupluste tööjõududeks: a) tellimiste wastuwõtjajaks, b) juurdelõikajajaks, c) õmblejajaks, d) tikanduste täitjajaks, e) müüjajaks;

5) isejewiswaks pesuõmblejajaks: a) kodus tellimiste peale, b) perekonnas, c) ajutustes;

6) moodide ning muustrite walmistajajaks ning pesukaunistajajaks: a) pilutajajaks, b) tiffijajaks, c) märk- jajaks, d) pitsi ja pitimotiivide walmistajajaks.

4. Kangakudumise osakonna lõpetajad wõiwad saada:

1) õpetajaiks kujukoolidesse ja algkooli täiendus- klassidesse;

punkte on asutanud veel Pärnu ja Viljandi naiseltsid.

Võiks veel meelde tuletada, et E. N. Liit oli see, kes hakkas propageerima laste perekondades kasvatamist eriti sel põhjusel, et rinnalaste- ja emadekodud kõiki abitarvitajaid ära mahutada ei suutnud.

Arvan, et mainitud asutused ja laste perekondades kasvatamine taotleavad just peamiselt vallasemade ja nende laste huviseid (või on see prof. Lüüsi arvates ehk teisiti?), aidates just tegelikus elus kergendada nende seisukorda, nii peavarju leidmise kui ka arstlise nõu ja abinõu rahalise toetuse saamise suunas.

Mis nüüd edasi puutub prof. Lüüsi soovivaldusse, et kõik meie naiste häälekandjad, misuguseid kokku kolm, . . . „peaksid kõvasti häält tõstma oma jalgadega tallatud suguõdede kasuks“, siis pean tähendama, et igakord, kui oli tarvis „häält tõsta“, on seda ka tehtud ning saab ka edaspidigi tehtama. Võtku härra professor ainult vaevaks tutvuneda E. N. Liidu aastaraamatutega, siis leiab ta sealt, et ei ole möödunud ühtki naiskongressi, ühtki liidu peakoosolekut, ega asemikkude kogu istungit, kus poleks „tõstetud häält“ ka vallasemade ja nende laste kaitseks.

Teine küsimus aga — kes ja kui suurel määral seda häält tähele on pannud ning kuulda on võtnud?

Kui vast härra professor hindab rohkem teoreetilist tööd (see on, kõiksugu seaduseelnõude väljatöötamist) siis pean mainima, et ka siin on naisorganisatsioonide liit teinud, mis ta tarviliku ja võimaliku on leidnud olevat. Eriti vallasemade ja nende laste kaitse seisukohalt on täiendatud E. N. Liidu poolt hoolekandeseadust; peale selle on esitatud parandused praegu kohtuministeriumi tsiviilseadustiku ümbertöötamise komisjonis arutusel oleva tsiviilseadustiku eelkava perekonnaõiguse vastava osa kohta.

Lõpuks pean tähendama, et E. N. Liidu algatusel (vaata E. N. Liidu märgukiri töö-hoolekandemin. „Naiste Häält“ nr. 2, 10. I. 27) saab kokku kutsutud k. a. ka I üleriiklik lastekaitsepäev, mille ülesandeks on lastekaitse töö edaspidine korraldamine ja organiseerimine ning ka erilise lastekaitse seaduse väljatöötamise küsimuse lahendamine.

Nagu kõigest eelpooltoodust selgub, on meie naisorganisatsioonid ikka ja alati valvel olnud vallasema ja tema lapse huvide eest, — kahju ainult, et sellest nii vähe teatakse, või teada tahetakse, nagu see eriti üllatavalt härra professor Lüüsi artiklist välja paistab. *E. N. Liidu liige.*

KROONIKA

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu asemikkudekogu koosolek

peetakse ära 27. veebruaril s. a. kl. 11 päeval, E. N. Liidu ruumes, Tallinnas, Jaani tän. 3.

Päevakord:

1. Koosoleku avamine.
2. Koosoleku juhatuse valimine.
3. Liidu tegevuse ülevaade. M. Reisik.
4. Kassa aruanne. K. Holst.
5. Hoolekande komisjoni aruanne. A. Rostfeld.
6. Aruanne naistele korraldatud tööde üle. J. Päts.
7. Aruanded kohtadelt.
8. Referaadid:
  - 1) Naiste tervishoid. A. Rostfeld.
  - 2) Tähtsamaid lastekaitse küsimusi. E. Lasberg.
  - 3) Kodukäsitöö korraldus. A. Johanson.
9. Jooksvad asjad.

E. N. Liidu Juhatus loodab, et võimalikult kõik Liitu kuuluvad organisatsioonid saavad oma esitajad asemikkudekogu koosolekule.

Ka Kristlik Noorte Naisühing

saatis kohtuministeriumi tsiviilseadustiku ümbertöötamise komisjonile järgmise kirja:

Juurde lisades Eesti Naisorganisatsioonide Liidu, Eesti Naiste Karskusliidu ja Eesti Akadeemiliste Naiste

ühingu poolt vastuvõetud märkuste ära kirja perekonnaõiguse eelkava kohta, teatab Kristlik Noorte Naisühing, et tema nende märkustega ühineb ja palub omalt poolt esitatud märkused tsiviilseadustiku eelkava kohtmandal lugemisel arvesse võtta. (Allkirjad.)

Rahvasteliidu tervishoiu komisjon ja naised.

Oma viimase istungi ajal läinud detsembrikuul nimetas Rahvasteliidu nõukogu tervishoiu komisjoni kuus uut liiget. Sir Austen Chamberlain, Inglismaa välisminister, juhtis nõukogu tähelepanu asjaolule, et nimetatud komisjonis pole ühtegi naist ja seletas, et oleks kõigiti soovitatav, et uuestinimetatavate komisjoni liigete hulgas oleks vähemalt üks naine. Selle peale paluti tervishoiu komisjoni ette panna ka naiskandidaate kinnitamiseks.

Kristlik Noorte Naisühingu tervishoidline töö.

Kristlik Noorte Naisühing on viimasel ajal laiendanud oma tööd tervishoiu ja füüsilise kasvatusel alal, millest tekib tahtmata küsimus: Mispärast anname meie sellele nii suure tähtsuse? Ühing on huvitatud iseloomu arendamistööst, nii ei pääse ta ka mööda tervislikust küljest, mis on loomulikuks aluseks hinge kui ka mõistuse arendamisele. Nii püüab ühing pakuda naisele kõige paremaid tervislisi tingimusi, mis on

teeks õnnele. Tervise all ei mõista meie mitte täielist haiguste puudumist, vaid niisugust elujõudu ja energiat, milles juba iseenesest peitub õnn, nimelt võimalus ja tung võtta osa sind ümbritsevast elust.

Ühing on püüdnud olla teerajajaks sellele tervishoidlikule voolule, mis paneb palju rõhku kaitseabinõude peale haigustest ärahoidmiseks. Selle suure üleilmise ühingu liikmed, milles ka eesti ühing on väikeseks ühendavaks lüliks, käsitades ja uurides naise tervishoidu, ergutavad neid saadud teadmisi kasutama igapäevases elus.

Ka Tallinna K. N. N. ü. omas 24 noore girl-reservide rühmas ja 16 täiskasvanute rühmas, kui ka oma suvikodu kavas töötada samas sihis. Tema loengutes, turnirühmades, diskussioonides jne. valitseb seetõttu enesekaitse põhimõte.

Möödunud kuul on Tallinna ühing olnud õnnelik näha enese keskel töötamas Ameerika rahvusliku K. N. N. ü. tervishoiu instruktorit miss Edith M. Gates'i. Uudisena Tallinna ühingu on tema poolt korraldatud „Tervise nädal“, mille järele iga osavõtja on moraalselt kohustatud ühe kuu aja jooksul täitma sel nädalal väljajagatavale sellekohasel tervishoiu kaardil ettepanud 12 kõige lihtsamat tervishoiu nõuet. Miss Gates on töötanud oma siinviibimise ajal meie noorsoo rühmade juhtidega ja vanemate klubide esitajatega, kes tulevikus sellel alal edasi töötavad oma rühmas. Ta on ka pidanud avalikke loenguid tervishoiu üle, korraldanud kursusi saleda kaju saamiseks ja alalhoidmiseks, mis on võtnud iseäralise poolehoiu. Tervishoidlik nädal lõppes lõbusa õhtuga, kus nii mõnedki kehalised puudused leidsid piltliku kujutuse.

Miss Gates'i töö tagajärjel on kujunenud ühingu oma alalised turnirühmad, rohkem liikumist ja mängu, enam sporti ja suur huvi tõus olla ja hoida ennast tugevana ja tervena 100%. Üldse oleks Eesti naisele soovitatav ja tarviline enam huvi liikumiseks, mängimiseks ja spordiks värskes õhus. Ärgem unustagem, et meie ei ole kunagi liig vanad mängimiseks! Soovime ainult, et see idee leiaks tee ka Eesti perekonda ja leiaks ka meie noorte hulgas neid, kellel küllalt huvi oleks teha selle idee levitamise omale elukutseks.

Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse ja komisjonide koosolek.

Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse koosneb Liidu juhatusest ja Liidu liikmeks olevate liitude juhatajatest. Üldjuhatuse peab iga kahe aasta järele kord kokku tulema. Samal ajal tulevad kokku ka Liidu juures töötavate komisjonide esitused ja need koosolekud ongi õieti põhjapanevad Rahvusvahelise Naisliidu tööle. Tänavune koosolek peetakse ära Genfis 7.—17. juunini. Koosoleku asukohaks on valitud Genf, sest Rahvusvaheline Naisliit töötab kõige ligemas ühenduses Rahvasteliiduga, s. o. kõigi Rahvasteliidu komisjonidega ja asutustega, mis naisi huvitavad. Kevadistest koosolekutest on lubanud osa võtta Rahvasteliidu esitajad ja need töötavad saada samuti huvitavaiks kui õpetlikuks. Tuleb juba ette kahjatseda, et meie E. N. Liit arvata-vasti ei suuda saata oma esitajaid Genfi.

India lesknaiste elutingimuste parandamine.

India suure rahvajahi Mahatma Ghandi pealekäimisel avanevad Indias nüüd viimaks ometi paremad ja väljakannatavad elutingimused lesknaistele. Nagu teada, valitses Indias kuni hilise ajani püha komme, mille järele lesknaine ühes oma surnud mehega ära põletati. Kuigi inglased ära keelasid ja lõpetasid lesknaiste elusalt põletamise, on lesknaiste seisukord seal tänapäevani äärmiselt vilets. Nüüd on Mahatma Ghandi lesknaiste suhtes nõudmistega esinenud, mis meile tunduvad väga piiratud, kuid millised veel tänapäev tunduvad Indias lubamatu vabameelsetena naiste suhtes. Need nõudmised on järgmised:

- 1) Ükski tütarlaps ei tohi abielluda enne 15 eluaastat.
- 2) Kõik lesknaised, kes pole veel 15-aastased, peaks uuesti abielluma.
- 3) Kui tütarlaps on abiellunud 15-aastasena ja jääb leseks 16-aastaselt, peaks temale lubatama uuesti abielluda.
- 4) Noorte lesknaiste sugulased peaksid sõbralikult ümber käima lesknaistega.

Eesti Haridusliidu tegevus ja püüded.

Kolme aasta eest Tartus ärapeetud Eesti I. hariduskongressil pandi alus Eesti haridusliikude sihtidega seltside keskorganisatsioonile — Eesti Haridusliidule. Liidu ülesandeks on rahva kultuurilise tasapinna tõstmine Liidu enese otsekoheste töö, ehk temasse koondunud organisatsioonide tegevuse kaudu.

Liidu tegevus areneb järjekindlalt. Kui 1925 aasta lõpul Haridusliidul ainult 57 liiget oli, siis on praegune liikmeks olevate seltside arv 147, nende hulgas viis liitu. Haridusliidu alla koondunud seltside liigete koguarv ulatab 15.000 peale, siia hulka arvamata liikmeks olevate liitude liigete arv. Tõusnud on ka Liidu kaudu korraldatud ettevõtete, eeskätt kursuste ja loengute arv. Liidu tegevuse juhtimisele on asunud hulk hariduse- ja seltskonnategelasi, et vaatamata poliitilise ilmavaate peale ühises töös kaasa aidata rahva kultuurilise tasapinna tõstmisele. Vabaharidustöö on olnud ja jääb seltskondlike organisatsioonide vaba isetegevuse kanda.

Üldise rahvahariduse kiireks tõusuks ei ole sellest veel küll, kui noorsugu saab koolis algharidust. Kui sellele ei järgne eneseharimine ja enesekasvatus, siis ainult koolis omandatud teadmistega kaugele ei jõuta.

Tarvis on noorsugu organiseerida õpiringidesse, et nad võiksid jätkata kooli lõpetamisel poolelijäänud hariduse omandamist.

Õpiringidele aluse panemiseks ja üksikute teaduslike küsimuste rahvalikuks käsitamiseks tuleb korraldada kursuseid ja loenguid. Süvenemiseks loengutel käsitatud ainetesse ja üldiseks eneseharimiseks peab noortele kui vanadele võimaldama raamatukogust vastava kirjanduse saamist j. n. e.

Paljud vabaharidustöö ettevõtetest on täiesti ülejõu käivad üksikutele seltsidele. Üheskoos võime neid aga suuremate raskusteta teostada. Tuleva aasta ke-

vade poolel seisavad ees suuremate ettevõtetenä üleriikliku kirjandusnädala, maakondlikkude haridusnädalate ja I. üleriikliku hariduspäeva korraldamine. Nendegi korraldamine nõuab kõikide ühist jõupingutust.

Samuti ootavad kõikide haridussõprade ühistööd meie põhjanevama iseloomuga hariduslikud ettevõtted: maarahvaülikoolid, õpiringid ja üldine seltskondlik kasvatustöö. Tähtis on, et nende ettevõtete teostamisele ühise jõuga asume.

Liidu kaudu võivad üksikud seltsid igal ajal tarvilist juhatust saada oma tegevuse korraldamiseks ja süvendamiseks. Liit muretsseb kursustele ja ettelugemistele vilunud asjatundlikke õpetajaid ja lektoreid.

Suuremate ühissetevõtete, nagu kihelkonna-hariduspäevade, maakonna-haridusnädalate j. t. ettevalmistamiseks ja korraldamiseks paneb Haridusliit oma nõu ja jõu kaalule.

Eriti maa ja alevi seltsidele on tähtis, et Liit neile appi astub näitemängu asja korraldamiseks, lavakunsti kursuste ja näitelava tehnilise juhatuse teel.

Kõne- ja piduõhtute sisukuse ja helevuse tõstmiseks aitab Haridusliit mõjuvalt kaasa valguspiltide muretsemise teel.

Sellepärast tuleb kõigile hariduslikkudele organisatsioonidele aina soovitada, et nad Liidu liikmeks astuksid.

E. N. Liidu poolt 1926. a. korraldatud kutseharidusliste kursuste ülevaade.

Nr.	Kursuse nimetus	A s u k o h t	Kestvus	Osav. arv	Kelle juhatusel
1	Majap. kur.	E. ü. N. ü., Kääsalu osak.	8. jaan — 4. veebr.	30	prl. E. Müür
2	"	Peetri-Esna kodukaitse ühing	11. veebr. — 14. märtsini	31	"
3	"	Asunikude liidu Väana osak.	7. märtsist — 31. märtsini	16	pr. J. Pulst
4	"	Risti Haridusselts	7. apr. — 7. mani	26	prl. E. Müür
5	"	Petserimaal, Järvesuu vallas, Värskä k.	20. maist — 18. juunini	17	"
6	"	Petseri linnas	3. aug. — 28. aug.	46	"
7	"	Narva naisselts	1. sept. — 29. sept.	108	"
8	"	Rakvere naisselts	29. sept. — 24. okt.	44	"
9	"	Mäetaguse koolivalitsus	25. okt. — 20. nov.	48	"
10	"	Pärnumaal, Jäärja vallas, Veelikse as.	25. nov. — 23. dets.	24	"
11	"	Kernu haridusselts	1. okt. — 1. nov.	17	prl. E. Lepp
12	"	Relba R. R. S. „Edu“	8. nov. — 8. dets.	14	prl. I. Muulmann
13	"	Tallinnas, E. N. Liidu ruumes	11. okt. — 12. nov.	12	pr. S. Eslas
14	"	Petserimaal, Merimäe v., Obinitza k.	4. okt. — 31. okt.	19	pr. P. Koort
15	"	" Vilo v., Koshelka k.	1. nov. — 28. nov.	24	"
16	"	" Vilõ v., Sokolovo k.	29. nov. — 21. dets.	18	"
17	Käsitöö kur.	Simuna naisselts	4. jaan. — 30. jaan.	27	pr. M. Ebraus
18	"	Petserimaal, Mäe v., Usenitsa küla	11. jaan. — 6. veebr.	22	prl. A. Altusaar
19	"	Pärispea haridusselts	4. veebr. — 5. märtsini	23	pr. M. Ebraus
20	"	Petserimaal, Mäe vallas, Vööbsu k.	8. veebr. — 6. märtsini	36	prl. A. Altusaar
21	"	E. ü. N. ü. Purga osakond	18. veebr. — 18. märtsini	22	prl. A. Kask
22	"	Laiksaare naisselts	8. märtsist — 31. märtsini	24	pr. S. Eslas
23	"	Petserimaal, Mäe vld., Vööbsu k.	8. märtsist — 1. apr.	31	prl. A. Altusaar
24	"	Nõmme naisselts	12. apr. — 8. maini	31	pr. M. Ebraus
25	"	Petserimaal, Järvasuu v., Värksa k.	15. apr. — 26. juun.	25	prl. A. Altusaar
26	"	Viljandi naisselts	10. märtsist — 5. juunini	23	pr. M. Ebraus
27	"	Virumaa lastekaitseühingu Aseri osk.	7. juunist — 5. juulini	67	"
28	"	Kultuur-heategev selts, Koplis	15. juul. — 15. aug.	28	pr. Jakovleva
29	"	Märjamaa R. R. selts	20. sept. — 15. okt.	29	pr. M. Ebraus
30	"	Vösu naisselts	19. okt. — 12. nov.	23	"
31	"	Põltsamaa naisselts	22. nov. — 20. dets.	19	"
32	"	Petserimaal, Vilo vallas, Lõkovo k.	3. nov. — 27. nov.	26	prl. Põlendik
33	"	" Vilo vallas, Koschelki k.	28. nov. — 21. dets.	28	"
34	Kudum.kur.	Mäetaguse vallavalitsus	13. jaan. — 31. märtsini	14	prl. S. Potral
35	"	Kuresaares	20. jaan. — 20. apr.	20	prl. A. Grauberg
36	"	Peetri noorsoo kasv.har. selts	15. apr. — 15. juul.	13	prl. S. Potral
37	"	Saadjärve haridusselts	27. sept. — 27. dets.	16	"
38	"	Kuresaares	1. okt. — 31. dets.	15	prl. A. Grauberg

Meie tütarde isikliku õnne ja maa parema tulewiku nimel.

Raske, mitmekesijst hoolet ja juurt tööd nõudew on taluperenaise amet. Kerge ei ole ta praegusel ajal ijegi neile perenaistele, kes saanud oma kutsesele wasta-tawa hariduse ning töötawad omal wastutusrikkal alal täie arusaamise ning andumiseega, kõnelemata siis meel kutseharidujeta perenaistest.

Paljudel on perenaise amet otse wastik, kuna nä-hakse, et hoolimata kõigest oma juurest tööst ja wae-wast ei juudeta oma kohust siiski hästi täita ega leita pea kunagi heakskiitmist oma tegewusele. Aga ollakse furd jattunud perenaisteks, põgeneda pole kuhugile — tuleb oma ristil kanda. Oma tütardele ei soovita aga miski hinna eest enam perenaise ametit — jeda wiimast nuhtlust maailmas! —

Suur oja perenaiji ei pühenda jellepärast üldse oma tütreid enam talutöödesse, ei mõtlegi nendes ära-tada ega kaswatada huwi ega lugupidamist jelle töö ega ka tema tegija wastu. Ei — kui ise on pidanud leppima raske töö ja juurte muredega ning äärmiselt lihtja eluga, jageli puudusegagi wõitlema, siis wähe-malt oma tütreid tahetakse näha furd paremal järjel, „peenema elu“ peal. Emade — perenaiste kõrmus kumijewad paljutootawad jalapärased sõnad: giim-naasium, ülikool... Minu tütar peab lõpetama giim-naasiumi, kui jõudu jättub, siis ülikooligi... Ja kes furd need kõrged koolid lõpetanud, efs jellel ole kõik teed lahti. Ning kaunid pildid, olgugi et õige udujed ja ebamäärased, ferkiwad tütre tulewikust unis-tawa ema silmi ette. Igatahes mitte siin talu mudases õues ning jõnnikulaudas, waid seal — linnas, seal pehmeil sohwardel ja soojadel waipadel, seal peab olema minu tütre õige koht...

Ja juba maast-madalaft hakatakse tütreid jellele tulewasele „peenese elule“ ette walmistama — ei neid lasta talutöödesse puutuda. Willeks asjata rikkuda „prostoi“ töoga nende õrna jõrmefesi, mis ju määratud hoopis millegi parema ja peenema jaoks?! —

Kui nüüd aga waatame, mis ootab juurt oja jar-naseid maaelust ja tööst wõõrutatud ning keft- ja üli-koolitatuid lillefesi ees, siis näeme hoopis teise pildi,

fui oli see, mis furd hõljus unistawa ema silme ees. Mitte ainult, et pole kuhugil ootamas pehmeid sohwa-jiid ja waiwu — mida noored ise endile kui elu ees-märki pole küll kunagi wast üles seadnudki — waid puudub sõna kõijes mõttes igapäewane leib. Seft ollakse küll õppinud aastaid kõitfuguseid tarkusi ja tead-misi, aga astudes ellu, ei osata nendega midagi peale hakata, mis annaks leiba. Wiimases hädas õpitakse siis kas masinakirja, kirjkirja, raamatupidamist ehk mõnd muud kantseleikunsti. Sellega pääseb mõni neist kuhugile kontori kas kirjutusmasina ehk arweraa-matute taha palgaga, mis wõimaldab wiletja peost-juhu elamise. Kuhu peab jääma ja mis peale hakka-ma aga juurt hulk neist? Kontorid ja kantseleid ei ma-huta enam, mehele minna mõnele adwokaadile wõi arstile ei õnnestu ju ka kaugeksti kõigil, talutööd, mida isatalus ju jatkaks, ei peeta aga kuidagi kõlbu-likes, on ju jellele harjutud waatama juba maast-madalaft kui mingile isikut alandawale ja häbitawale tööle. Pealegi tundub see nüüd nii ääretu raskena ja — ropuna. Ühe sõnaga, neist on saanud õnnetuimad inimesed, kes warem ehk hiljem paratamatult peawad langema elu pimedamaisse kuristikfudesse, kadudes jeeaga iihiskonnale, saades wiimasele ijegi koormaks.

Ja ometi, kas olid nende emad furd unistanud jellest? Kas ei olnud nad soowinud parimat oma lastele? — Kuidas läks see siis kõik teijiti? Ja miks teijiti? —

Läks teijiti jellepärast, et emade tulewikunistujed olid efslikud. Ent ei ole meie ajal kohti, kus wõiks weeta õnnelikke muretumaid päewi pehmeil patjul ja waipadel. Ei tunne end ka keegi kuhugil täiesti rahul-datuna elawa loowa tegewujeta.

Paljud meist on arwamisel, et waat' linnad, need on need rõõmu ja kerge elu allifad, kuna maa — see on must ja muret täis. Sellest see linnadesse ihta-minegi. Kuid see pole kaugeksti nii õige. Ja kui olekski — ei mahuks meie ometi kõik linnadesse. Ent kui mahufimegi — peafime jurema, seft linn elab ju maast.

Maa on inimjoo toittja. Sellepärast oleks palju loomulikum, kui meie maa ees niisuguses arengus oma põlvi nõrkutaksime, nagu nii paljud meist jeda linna ees teevad. Maa on terve, jõu ja igaveise nooruse allikas, limm jellewastu — nende väljaturnaja.

Sellepärast, maa perenaised, mitte linnadest ei pea meie unistama, kui mõtleme oma laste, eeskätt tütarde tulewikule, waid maast. Olguigi, et praegune perenaiste elu maal on väga raske — kuid meie peame püüdma teda tervemaks ja meeldimamaks muuta, peame püüdma endile fättesaadawaks teha kõik mugaused, mis pakuvad kultuurisaamatused linnadeski. Ja mis meie ise enam ei suuda fätte saada, jeda suudawad tulewikus meie tütreid!

Väike tulewane perenaine.

Et nad jeda aga tööpoolest suudaksid, ning asjatult linna waimuüriwate paberiwirnade ja kirjutusmasinate taha ei walguks, selleks peame neid hoopis teistiti kaswatama kui jeni.

Kui jeni paljud perenaised kartusest raske perenaise kutse wastu on püüdnud oma tütreid maaelust wõõrutada ning neid mingile „peenemale“ elule ette walmistada, siis jündigu see niidest peale ümberpöördukt meie tütarde isikliku õnne ja meie maa parema tulewiku nimel!

Õpetage oma lapsi armastama maad ning wiljakast ja loomast maatööst lugu pidama. Ja ega see wäsi nii väga raske olegi. Arkab ju lapses juba wõrdlemisi warakult mängimistarwiduse kõrwal ka tungmingi tösiise tegeweuse järele. Ta tahab juba õige noorena emale siin-seal „abiks olla.“ Ja kui uhke, kui õnnelik ta on, kui ta jeda tohib. Laske ema enmast siis oma wäikestel tütreid aidata, ärge tõrjugu ta kunagi last emale, õeldes: ah, hoia eest, ma teen üffi jelle rutemini, mul pole aega sinuga siin jannata. Seda

ei wõi, waid lapsega peab kannatust olema, kuigi ta teineford ainult aega wiidab oma „aitamisega.“ Kunagi ei pea lapsele feelatama jeda teha, mis tema jõu kohane. Näiteks wõib 5—6-aastane plika juba väga hästi emale abiks olla kartulite foorimisel, porgandite puhastamisel, nõude pejemisel jne. Tööd tehse harjutab laps oma õjawiist ning areneb ka waimlikelt jõudsamalt. Tööd peab aga lapsele alati kui midagi lõbusat ja huwitawat fujutama.

Wäga otstarbekohane on panna lapse peale teatawaid wäikesti kohustusi, mis ta peab järjekindlalt täitma. Näiteks lillede fastmine toas ehk aias, kanade jõötmine jne. Niisugused wäikested tööd ja kohustused on väga tähtjad tegurid lapse iseloomu arenemisel, kuna nende faidu laps juba warakult õpib kellegi wõi millegi eest järjekindlalt hoolitsema ning aru saama, et igal inimesel on kohustused, mis ta peab wäikeses ja iseenestest mõistetawalt täitma.

Suwel wõib laps aias kaasa töötada, kus tal seejuures laiad võimalused end uute teadmiste ja muljetega rikastamiseks. Antagu lapsele aias ka omaette tüükte maad, kus ta iseseiswalt oma tahtmise ja ärannagemise järele wõib talitada ning kaswatada, mis ise soowib. Minult püütagu temas huwi tema poolt ford algatatud ettewõtete wastu alal hoida, et ta oma töid poolde teesse ei jätafs. Minult lõpulewiidud tööst wõime röömu tunda. Selle röömuga, tööröömuga, mis on fuurimaks tajufs iga töö eest, peab wäikene juba warakult tutvunema. Ebaõnnestub tal aga midagi, siis ärge lastagu tal sellepärast weel huwi käesolewa ettewõtte wastu langeda, waid aidatagu tal leida ebaõnnestumise põhjuised, et ta teaks neist edaspidi hoiduda.

Meil on praegu maal hoogu wõtmas „Noorte põllumajanduslikkude klubi“ ajutamine Ameerika eestujul, kus nad väga häid tagajärgi annud. Nende klubi ülesandeks on warustada oma liikmeid teadmistega ja kogemustega põllumajanduslikkudes ettewõtetes, edendada nende keskfel ettewõtlikkust ja majanduslikku talituswiisi ning panna alus edenemiseks ühisfondlikus elus ja ühistegewuses. Klubides wõtawad talu poijse- ja tütarlapsed oma peale mõne üffiku ettewõtte wõi toimingu läbiwiimise talus, õppides klubi juhataja juhatusse järele kasutama paremaid metoode karjakaswatuses, põllutöös ja kodumajapidamises.

On teie ümbruses mõni jarnane noorte klubi olemas, siis laske oma lastel, kui nad juba wähemalt 12 aastat wanad, tingimata jelle klubi liikmeks astuda. Lapsi huwitab alati fuurel määril isetegeuus. Niisuguse klubi liikmena wõtwad nad täiesti iseseiswalt asjatundliku juhataja juhtimisel tegutseda, omandades seejuures palju fajulisi teadmisi ja kogemusi tulewa elu jaoks ning arendades oma iseloomu ning tahtewõimu.

Kui meie niiwiiji oma tütreid kaswatame, wirgutades neid ju warakult röömsale tegeweusele, jelle asemel, et neist mingisuguseid „peeneid“ ja elus saamatuid „preilijid“ wormida, siis kaswatwad neist tublid

tulewiku perenaised, kes mitte ainult ei kohku juuremategi ettetulewate raskest eest, waid oskawad leida ka teid ja abinõusid, kuidas neid raskei wõita, kuidas teha endile kättesaadawaks kultuuri saawutusi ning jeeaga muuta oma elu kergemaks ja meeldiwamaks.

Reiist kaswawad naised, kes ka peale fest- ning üli-fooli lõpetamiski libedale ei jää, waid oskawad sealki

omandatud teadmisi paremini mujal kui fusfil kontori-
laua ääres kasutada.

Ätame kantseleid ja kontorid linna tütarlastele, fellel juurelt ofalt nii-kui-nii muud wõimalusi ei ole. Talutitarde ülesanne olgu aga maaelu edendamise ja forraldamine, mis palju fordi huwitawam ja tarwi-
lijem.
Liis.

Piim kui inimtoit.

Piim on esimene toit, mida ema annab rinna-
lapsele. Ka wanemas eas jääb piim lapsele kõige tähtsamaks toiduks, sest ta sisaldab kergesti seediwalt kõiki olluseid, milliseid tarwitab kaswaw laps. Sa-
muti tarwitawad piima täiskaswanud inimesed kas otsekohe ehk ümberöödetatult wõiks, juustuks jne. Piima wõib nimetada sõna kõijes mõttes rahwa-
toiduks, kuna teda tarwitab nii rikas kui waene, nii linnas kui maal.

Millist koosneb piim. Kui üheft toobist täispii-
majt eraldame täielikult wee, siis saame wiimast tub-
listi üle ¾ toobi. Muu osa koosneb raswast, juh-
ruijt, munawalge ollusejt, tuhast (mineraalollustejt).
Olgu järgnevas tabelis toodud mõningate loomade
piima koosseis.

1000 naela piima sisaldab keskmiiselt:

Kelle piim	Wett nl.	Raswa nl.	Suhkrut nl.	Muna- walge- ollusejt nl.	Tuhka nl.
Inimese piim	880	38	63	16	3
Lehma "	878	34	47	34	7
Kitse "	863	40	43	46	8
Lamba "	815	70	50	56	9
Sobuse "	906	11	59	20	4
Põhjapõdra piim . .	677	171	28	109	15

Magu toodud arvudejt näeme, on kõige meijien
hobuje piim, kõige raswa- ja munawalgerikkam põhja-
põdra piim, kõige juhrurikkam inimese piim. Inimese
piim sisaldab wähem munawalget ja tuhka kui loo-
made oma, sellepärast ei tohi kunagi rinnalapsele leh-
ma- wõi fitsepiima termelt anda, waid wiimastele
tuleb alati lisada wähie feedetud wett ja piimajuhrut.
Wuidugi ei ole sarnane piim lapsele anmugi seda,
mis emapiim, sest igal piimal on peale selle oma eri-
line mõju. Loomade piima tarwitatagu rinnalaste
toiduks ainult hädafordadel. Kui laps juba
wanem ning hakkab teisi toite tarwitama, astub ka
loomapiim digustatult emapiima asemele. Kuid toi-
duks tarwitataw piim, eriti laste toiduks, olgu tingi-
mata puhas ja terve, sest mustust ja
haiguseid üldi ei sisalda w piim on terve-
sele hädahõhtlik.

Et aga ifegi kõige parema tahtmise juures meie
oludes wõimalik ei ole täiesti puhas piima liispa, sest
juurimagi hoole ja piinlikumagi puhtuse pidamise
juures satub iftagi liisamise ajal õhust piimasje tolm,
mitmesuguseid pisikasti jne., kes wõiwad tekitada waga
mitmesuguseid piimawigu (wenim, mõru, soolane,

sinine, punane, haigew jne. piim) ning wõiwad ta toi-
duks täiesti kõlbmatuks muuta. Et piislastele mitte
soodjaid siginemise wõimalusi anda, tulewad piimaga
ümberkäämijel kõik ettepaatuse abinõud tarwitusele
wõtta, millisejt juba „Perenaise“ kinnud numbris
juttu olnud.

Saigete lehmade piim, kui ka mitmesugustejt kah-
julikkudejt piislastejt rifutud piim tuleb tarwitamiselt
täielikult kõrwaldada. Samuti ei tohi niisugust piima
milgi tingimusel piimatalituse jaata, kuna temast
wõimatu on wäärtuslikke piimajaadusi walmistada;
ning meie teefime jellega kogu piimaihijusele kui ka
iseendale aina kahju.

Kas feedetud piima tarwitamine on hädahõhtu?

Kui piima feedetakse 2—5 minutit, siis häwine-
wad temasje jattunud piisilased. Sellepärast igaford,
kui laudas on haigeid loomi, siis on ka terve lehma
piima lastele parem feedetult anda. Samuti ka lin-
nades ja alewites, kus piim otsekohe turult, poest wõi
tundmatult piimawedajalt, on parem piima enne tar-
witamist feeta. Toores piim on seediwam ja kui ta
on puhas ja terve, siis on teda palju kasulikum tar-
witada kui feedetud piima. Kuid sarnast piima leidub,
kahjuks, ainult wähestes majapidamistes. Selle-
wastu pakub feedetud piim rohkem tundlustust haiguste
wastu. Kaugelki aga mitte igaford. Mitteotstarbe-
kohaje hoidmise juures wõib ka feedetud piim haigusi
tekitada ja seda järgmistel põhjustel. Kui feedetud
piima ei tarwitata kohe toiduks, waid jäetakse seis-
ma, siis jatab sinna õhust uusi piisilasi. Need hakkawad
kiiresti siginema ja kui haputtekawatuid piisilasi nende
hulgas oli wähie, siis lähie feedetud piim mitte ha-
pust, waid halwaks. Sarnases piimas tekivad piisil-
laste tegewusel mürkollused (toksiinid), ja kui inimene
niisugust piima tarwitab, wõib ta raskesti haigeks
jääda. Suweajal, kui linnarahwas palju feedetud
piima tarwitab, juhtub ihtepuhku raskeid feedimis-
rikkeid, milles sagedasti on siidid feedetud piim. Sel-
lepärast peab ka feedetud piima, kui teda ei kawatjeta
kohe ära tarwitada, kohe peale feetmisi täielikult jahu-
tama. Kõige parem on feedetud piima alal hoida
teije nõusse ümberwalamata, jahutades teda jamas
nõus, milles feedeti. Riikaua funi feedetud piim alles
foe on, ei tohi nõule kaant peale panna, waid peab
ta puhta räti wõi paberiga finni katma. Alles kui
piim täiesti jattunud, wõib kaane peale panna. Gasti
jahutatult ja ümberwalamata seisab ta kaua wärste.

Kas võib fooritud piima toiduks tarvitada?

Sagedasti võib kuulda arvamist, et fooritud piima, ehk nagu teda mõnes kohas nimetatakse „lössi“, sünnib anda ainult loomadele, kuna inimestele kõlbab ainult täispiim. Sarnane arvamine pole aga millegi põhjendatud. Fooritud piim sisaldab kõiki ollu- leid, mis täispiimigi, peaaegu muutumatu hulgal, peale rasvaoluse, mis foorimijega piimast eraldatud. Rajw on aga sarnane ollus, mida inimese keha juurel hulgal ei tarvita. Harilikult saame toidus raswa rohkem kui tarwis. Jääranis ei ole suurt tähtsust täispiimal, kui toiduks tarvitatakse võib, milline koos- neb peaaegalt piimarasvast. Sellepärast ei ole mingit põhjust fooritud piima toidust täiesti kõrval- dada. Võiks ehk ainult tekkida kartus, et fooritud piim, mis piimatalitusest tagasi muakse, sisaldab juurel

hulgal mitmesuguseid haigusseidusi. See kartus on täiesti põhjendatud. Sellepärast võib fooritud piima nii inimese kui ka looma toiduks tarvitada ainult kee- detult. On küllalt tähele pandud, et meiereist tagasi- toodud toore fooritud piima läbi sigabel tekkis tiif- tus. Sellepärast peab nimetama otstarbekohaselt mää- ruse, mille järele fooritud piima ei antagi toorelt tagasi, vaid keedetakse (pastöriseeritakse) juba piima- talituses ja jahutatakse seal ka enne tagasiandmist ära. Kui fooritud piim on värsked ja puhas, võib teda jul- gesti tarvitada igalpool toitudes täispiima asemel. Tema võib keeta väga head piimajuppi, putru, kas- tet, võib küpjetada jaia, kooke, võib valmistada kohu- piima jne. Muidugi teab juba perenaine ise, kuidas ta fooritud piima kõige otstarbekohasemalt võib tarvi- tada.

H. B.

Wajikalihast ja fesse alalhoidust.

Wajikalaha erineb teiste koduloomade lihast rohke wee ja liimiainete sisaldamise poolest. Ta sisaldab vähem verd kui loomaliha, sellepärast näeb ta hele- dam välja. Rohke wee ja liimiainete sisaldamise tõttu keeb wajikalaha ruttu pehmems. Wärskena seisab wajikalaha lühemat aega kui loomaliha ja teised.

Mal hoida võib wajikalaha külmanud olekus paar nädalat, kusjuures ta wahapeal ei tohi sulaks minna. Enne liha küpjetamist ehk keetmist tuleb ta täiesti ju- lada lasta. Külmetanud olekus võib liha feldris ehk aidas ülesriputatult hoida. Liha ei tohi kunagi paljalt jää peale panna, vaid ta tuleb enne pergamentpabe- risse ehk puhtasse linasesse riidesse mähkida.

Teine lühemaks ajaks alalhoidmise wiis oleks röõja piima sees. Siin peab hoolega tähele panema, et piim hapuks ei läheks, sellepärast tuleb piima tihti waha- tada. Piima sees hoides muutub liha muredaks ja heamaiteliseks. Wärskena hoidub liha ka, kui teda juuremas küps fergesti üle praadida. Praadimisel tõmbub lihale kaitseford peale, mis hoiab teda libedaks ja halvaks mineku eest. Teiste lihaliikide juures on soolamine kõige lihtsam ja odavam alalhoidmise wiis. Wajikalaha juures pole aga soolamine soovitatav. Kui soolata, siis õige nõrga soola lahuga. Soolamise läbi kaotab wajikalaha oma wäärtuse ja meie võime soola- tud wajikalihast liig ühekiilgjeid toite valmistada.

Wajikalaha toidud.

Wajika praad.

Selleks wõetakse wajika tagumine fints. Pühitakse kuuma wette kastetud ja wäänatud puhta rätikuga üle. Pannakse siis praepannile, millel enne wõi ahjus sulaks aetud ja lastakse liha pruuniks küpseda. Siis riputatakse talle soola ja walatakse kuuma wett lihale pannil peale. Lastakse tal paar tundi küpseda, waha- peal pannil olewa wedelikuga üle walades, et liha mahlasem jääks. Praadi peab pannil keerama kahe puulustikuga, mitte mõne terawa asjaga, mille taga-

järjel lihast mahlad välja tuleks. Kui praad pehme, lõigatakse ta terawa noaga ristilihafindude wiiludeks ja antakse kartulite ja salatiga ehk mõne muu aiawiljaga lauale. Kaste võib valmistada praadimiswedelikust, lijades talle jahu ja foort juurde.

Wajika karbonaad.

Karbonaadiks nimetatakse seljapealset osa lihast, mis algab turjalt ja ulatab neerudeni. Tema walmis- tamiseks wõetakse:

- 4 ul. karbonaadi,
- 10 loodi wõid,
- 1 muna, natuke piima,
- 4 spl. riisjaina,
- peenikest walget pipart,
- soola.

Lihal wõetakse pealmine keht terawa noaga ära ning lõigatakse wiiludeks, nii et iga tüki külge kont jääb, mis ülemises osas lihast lahti kaabitakse. Wiilud flopitakse lihawajaraga, riputatakse soola ja pip- raga, kastetakse muna ja riisjaina segusse ning küpse- tatakse pannil wõiga helepruuniks. Kui liha pannilt ära wõetud, kallatakse wiimasele wähe wett, keede- takse kaste läbi, lijatatakse talle natuke wõid juurde ja kallatakse lihatiikidele peale.

Wajikalihast kanapojad.

Wõetakse: 3 ul. wajika rinnaliha,
½ ul. wõid,
1 spl. hatitud peterjelli lehti,
soola, peenikest walget pipart.

Wajika rinna- ehk küljelihast tehtakse puhtaks. Kül- jeluud wõetakse terawa otjaga noaga nii välja, et liha fakk ei lõika. On luud välja wõetud, lõigatakse liha fandiisteks fildudeks, määratakse pealt peeneshafitud peterjelli lehtede ja pipraga segatud wõiga. Liikid keeratakse rulli ja seotakse niidiga finni.

Pannil pruunistatakse wõi, milles rullid prae- takse helepruuniks. Siis riputatakse neile jahu ja

soola peale, malatakse keema weega üle ning lastakse pehmeks haududa. Siis mõetakse rullidel lõngad ümber ning antakse lauale keedetud kartulitega ja roheline ehk hautatud aiaviljaga.

Viini lõiked (Wiener Schnitzel).

Mõetakse: 3 nl. vaska kirsulõika,
2 muna,
8 loodi võid,
6 kili,
1 sidrun,
1 tl. jahu,
soola, peenestest valget pipart.

Liha lõigatakse ristküliku viiludeks. Mõitakse lihavaarataga läbi. Vormitakse noaga pifergeteks, ributatasse soola ja peenestest valget pipart peale. Pihaviilud keeratakse mõitunud munas ja küpsetatakse pannil või sees helepruuniks. Pihalõiked laotakse vaagnale ja pannakse iga lõikele pool sidruni viilu ja puhastatud kili peale. Lauale antakse helepruuni kastega, praetud ehk keedetud kartulitega.

Vaska sült.

Süldiks tarvitatakse vaska päid, jalgu ja estimeste meerandist kaela ja külje osi. Liha pestakse mitu korda külma veega puhtaks, pannakse siis leigesse vette keema, nii et veefi parajalt üle ulatab. On liha keema hakanud, riisutakse waht pealt. Maitseks lisatakse juurde soola, pipart ja loorberilehti. Liha lastakse keeda tasasel tulel kuni pehme on, mõetakse siis mälja, vedelik lastakse läbi tiheda sõela ehk kuuma vette kastetud ja väänatud rätiku. Liha lõigatakse väikesteks tükkideks, pannakse uuesti leeme sisse ja lastakse umbes 10 minutit keeda. Ehk pannakse lihakiivid kogu külma veega kastetud kausi ja leem malatakse peale. Kui täiesti selget leent tahetakse, peab seda munavalgaga selgitama. Selleks mõitakse munavalge mahule ja segatakse süldi leemele hulka. Reedes mõtab muna-

malge kõik mustuse külge, siis lastakse leem läbi sõela liha peale.

Vasikalõika rullkült.

Mõetakse: ½ kilogr. vaska küsliõika,
1½ spl. soola,
½ nl. pekki,
vett, soola,
½ teel. peenestest ingweri,
½ teel. peen. valget pipart,
8 tera mürtspart.

Vaska küsliõikal mõetakse fondid mälja. Liha pestakse vette kastetud rätikuga üle. Pannakse pehmiviilud mahule, riputatasse maitseaineid sissepannale. Liha keeratakse rulli ja seotakse kõvasti kinni. Null pannakse kuuma vette ühes mürtspira ja soolaga keema. Kui pehme on, lastakse jahtuda. Määr mõetakse ümber ära, lõigatakse risti rulli osiast viilud ja antakse lauale äädikaga. Võib tarvitada ka mõilebade peale. Rulli hoitakse alal soolases vedelikus.

Maffapasteet.

Mõetakse: ½ vaskamaksa, 1 sibul,
3 muna, 1 teel. soola,
3 spl. riisvaja, ½ teel. subtrut,
1 tt. koort, ½ teel. peen. ingweri,
3 spl. riisvaja, ½ teel. valget pipart.
3 spl. võid,

Vasikamaks lõhutatakse, aetakse mitu korda läbi lihamašina. Mõitunud munad, riisvaja, koort, pruunistatud või ja sibul ning maitseained segatakse maksale juurde. Pifergetused plekkvormid määratakse seest külma võiduga ehk kaetakse pehmiviiludega. Segu kallatakse vormi, seotakse pealt pergamentpaberiga kinni. Vorm pannakse katlasse keema vette ehk praebabju pannile keema vette ja lastakse 1—2 tundi keeda. Pruutikuga katkutakse, kui tainas enam tiku külge ei hakka, on pastet valmis. Lastakse jahtuda ja kallatakse vormist mälja. Antakse lauale külma toiduna mõilemoaga.

Mida tuleb filmas pidada, et munadest kõrgemat hinda saada.

Põllusaaduste hinnad olid mineval aastal mada-lad. Nende seas on ka munade eest vähem maksetud kui eelmistel aastatel. Peapõhjusel oli siin Inglise söetööstuste streik, mis kogu ilma majanduse peale halvamat mõju on avaldanud. Kuid teiseks on ka mitmed maad pannud sisseveotihendused maksma, sisseveotolle tõstnud jne. Meie võim ei ulata ilma kaubanduslike kiisimusi lahendamata, kuid siiski oleneb ka meist endast, kas meie muna eest 4—5 marka paarist rohkem või vähem saame.

Siinaturul on võisõltus kasvanud, kõit maad suutendavad oma munade väljavõtu ja need maad, kuhu weame, edendavad ka oma kodumaalisi linnukasvatust. Minult kõrge väärtusega saadused leiavad hea turu ja maksetakse ka nende eest kõrget hinda.

Misfugune on aga meie muna? Kas ta on kõrge väärtusega?

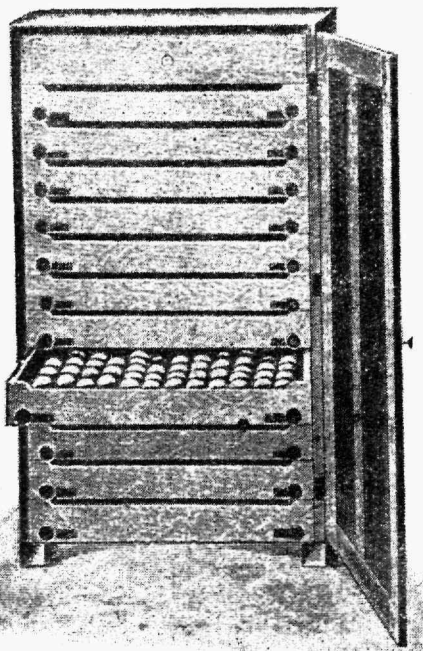
Ei ole! On siis meie kanaid halvemad?

Ei. Kana on süüta. Olgu Taani kana või Eesti kana, muna, mis ta muneb, on ikka muna. Mii ei saa meie oma kanadele mitte etteheidet teha, et nad halbu mune muneksid. Antagu neile munavalgerikast toitu ja kõrvaldataagu vanad ning teised armatumad, siis mõib meie Eesti kana üegi rohkem muneada kui Taani kana.

Kana usaldab oma kõraväärtusliku muna saaduse kõigepealt perenaise kätte ja temast oleneb meie munade hea või halb nimi, madal või kõrge hind. Saatame, kas läidetakse see vastutusrikas ülesanne ka nii, kuidas kord ja kohus.

Meil lastakse tihti munad leista peias mitu päeva, või ka mitu nädalat. Kanad käivad kõit kordamööda pesal munemas, munad lähavad selle tõttu soojaks, kaotavad hulga omast niiskusest ja mõnele hakkab juba idu sisse tekkima. Siis läheb perenaine lasta pei

otijana, leiab terve hummiku mune ja toob nad põlles tuppa, aega on vähe ja ta paneb nad käest killepoti peale ja mõtleb, et eks pärast, kui rohkem aega, viin sahvri. Kuid tegemist on palju, ei tule enam meelega ja munad jäävad mitmeks päevaks aknale päikestele ja saavad mitu korda tugevasti kastagi.

Munade kapp.

Tuleb mõni võõras või kraamitakse pühapäevaks tuba puhtamaks, viiakse munad sahvri või tahakambri kummutile korni, kus teised enne ees ootavad. Sinna tuuakse neid juurde veel paar nädalat ja perenaine mõtleb, et kogun rohkem, sinna poole ehk hinnad tõusevad ka ja saan rohkem raha korraga. Nii jäävadki munad tiikits ajaks koju. Siis viiakse nad müügiühingu vastuvõtmise punkti ja ollakse pealegi väga pahane, kui tugevasti sorteeritakse ja kõiki vastu võtta ei taheta. Lõpuks satub väike wintsutatud muna ilmaturule ja votab ühes Inglise, Taani, Hollandi ja Ziri munadega ostjaid. Seal tuleb hellitatud peenikeste maitsega inglase ja ostab prooviks ka Cesti muna. Ostab, keedab, maitseb, kuid — muna on w a n a. Ja teineford enam ei osta, waid võtab Taani muna, sest on kindel, et saab hea märskse muna. Nii kaob meie munale jõukas Inglise turg, kust ta peab häbelikult taganema ning otijana sakslasi, kes mitte nii peene ninaga ei ole. Kuid sakslased on waeled ja maffamad wähe.

Ma ei taha perenaiji sugugi jüüdistada, aga wäga tihti hoitakse meil tõesti sarnaselt mune, nagu eelpool kirjeldatud, see rikub meie muna hea nime ja loomulik, et head hinda ei saa. Parema hoidmisega sejab ka muna kauemini oma kõrge wäärtsuse juures ning meie

wõime tema eest ka paremat hinda saada, mille tõttu meie kanakaswatuse taluwus suureneks.

Praegu läheb vastuvõetud ja kottukorjatud munadest umbes 40 protsenti siseturule, sest alamäärtsulikke mune ei lubata wäljamaale jaata. Siseturu muna, III sort, on aga palju odawamad ja sellega teeme endile juurt ainelist kahju. Meie peaktime ka niikaugele jõudma nagu Taanis, kus kottukogutud munadest kõige rohkem 10 protsenti mune siseturu jaoks wälja praagitakse. Samuti ei ole meie I sort meel kaugele nii kõrge headusega kui I sorti Hollandi, Taani ehk Ziri muna.

Kuid munade headuse tõstmine onelene täiesti meie enda kanakaswatajast. Kui kanakaswataja tahab, wõivad kõik munad esimesse sorti minna ja wäljaturul täiesti teiste maade parimate kaupade wääriliseks esineda; ehk kui kanakaswataja munade kogumisele ja hoidmisele mingisugust rõhku ei pane, siis ei ole ka muna parem sugugi kui Hiina, Austraalia, Egiptuse või Argentiina muna. Usun, et wiimast keegi ei soowi. Sellepärast:

1) Ärge laske katu katu munade peal istuda, waid koguge munad kui wähegi wõimalik kaks korda päewas pesadest ära. Eriti hädasohtlik aeg munadele on kewadel, kui kanad hauduma tikuvad.

2) Hoidke, et kanad mune mudasjeks ei tallaks. Wahetage sellepärast tihedamini pesa põhku ja pange pesa ette wärskset puhast põhku või liitwa, kus kana oma jalad enne pesja minekut puhtaks teeks.

3) Ärge peske ialgi mune, sest pesemisega uhutakse muna ümbritsew kaitsekilele ära ja muna läheb ruttu hukka.

4) Ärge hoidke mune kunagi üle ühe nädala kodus, waid saakse nad wähemalt iga nädal wastuwõtte punkti. Senikaua, kui munad kodus, hoidke neid alal jahedas, kuiwas wärskõhulises kohas.

Kätke tarwitamata kõitfugused kodused alalhoidmise abinõud, nagu munade hoidmine tuhjas, soolas jne., sest niiviisi hoitud munad ei tõlba enam ekspordiks, waid lähewad siseturule, kus nad palju odawamad.

Muna ei ole spekuleerimise kaup!

5) Andke kanadele alati wabalt nakkimiseks wana krohwi, lubjaraasneksi, ehk teofarpe, millest tekib tugew munafoor. Tugewa foorega munad wõidawad alati parema kuru kui õhusele õrna foorega, mis teel saates juba katti läheb.

6) Tarwitage pesamunadeks ainult kipsist ehk portselanist mune, ialgi mitte kanamune. Wiimased wõiwad kogemata sattuda ekspordiks määratud kauba seffa, ja nende juhuseks katti minnes õpitwad kanad ka mune sööma, mille wastu raske wõidelda.

Cesti perenaised, Cesti kanakaswatajad! Wäljamaa wõistlajad piiluwad kõigi abinõudega meist paremat kaupa turule saata ja meid wälja tõrjuda. Täitkem ka meie ülewal toodud lühikesed näpunäited, siis wõib meie muna julgesti iga wäljamaa munaga wõistelda ja wõita. Sellepärast üles Cesti munale paremaid turge wõitma.

J. Utuo.

Rahveid lastehoiust.

Rajeduse termishoid.

Rahva hea käekäik on iga riigi alus: riigimehele, seaduseandjale, aga ka igale kodanikule peab ta rahva hea käekäik ülimalts juhtnõõriks olema ja jääma.

Kultuurile ja ta arenemisele tähendab rahva hea käekäik eeltingimust, on ühtlasi ka lõpuühiks.

Peatingimuseks siin on aga rahva terwis, see kallid, väärtuslik vara, milline kultuuri ja tehnikat arenemisele mitte alati kasvatud ja hoitud ei saa, vaid jägedasti kahju kannatab.

„Parem terve kui rikas“, ütleb üks vanajõna. Selle jõna tõde kinnitab ja kinnitab veel igapäev ka meie rahva saatus. Tööjõud on meie rahva tähtsaim ja ainuke kapital.

Minult terve mõis töötada Eesti tulewiku saajaks. Terwishoid on see juur wundament, millele peab tugenema meie rahva keheline ülesehitamine. Raskest jõlakajud, jamuti pealejõajaegsed ning nendega ühenduses olewad majanduslikud kriisid kurnawad rahwa üdi.

Paljudel perefondadel puudub toitja, alatoitlus ja tema pinnal tekkinud kaarekestwad haigused nõudsid ja nõuawad määratud ohvreid. Tööpuudus kannab uut häda ja terwishikke rikkeid paljudesse perekondadesse.

Sõjatont lendas häwitades üle Euroopa ning nüüd tõstab teine tont — sündimiste arwu vähenemine — ähwardades oma fondist jõe.

Mõnda seijab terwishoid tänapäew juuremate ja raskeimate ülesannete ees kui kunagi enne.

Erilise kaitse alla peab ta võtma lapsed, noored. Rahwa tulewik on lapsed, noorus, see on puu, mis kasvab wälja olemisest ning mille ladwad jääwad ulatama tulewikku, nagu me kõik loodame, parematesse, ilusamatesse aegadeesse.

Misjugujust momentid peale oleks waja algust teha terwishoiuga, kas otsekohe peale lapse sündimist? Ei, see oleks juba hõlja, sest palju lapsi sureb juba otsekohe peale sündimist elu esimeste tundide ja päewade sees n. a. sünnipärase nõrkuse kätte, mis tingitud kas ema haiguselst ehk sellest, et emal puudus oskus ja võimalus otstarbekohaselt enda eest hoolitjeda lapse kandmise ajal, mille tõttu lapsed sündiwad juba nõrkadena ja mitteelujõulistena.

Terwishoidlik hoolitamine peab algama juba idu tärkamisega, elu algusega ning kesuma kogu rajeduse aja. Rajeduse peale ei tule mitte wadata kui mõne haiglaste nähtuse peale, ta on täiesti loomulik nähtus, kuid arweskada tuleb selle muutunud seijukorraga siiski.

Derge ja jõudumööda keheline töö pole mitte ainult lubatud, waid üegi soovitatav, eriti veel, kui see sünnib wäljas wärskest õhus, nagu see võimalik juuvel ajal.

Raske, wäsitaw keheline töö, eriti veel ruumis, kus hall õhk ja jageli õhupuudus, mõjub juba kahjulikult ja häwitawalt nii emal kui lapse peale.

Raske, koormaw kütetöö ei tohi jellepärast kunagi tehta sündimiseni. Eesjama mahab ka waimlike töö tehta. Samuti on keelatud igajugused tõstmised ja muud raputused ning põrutused, nagu jalgrattal sõitmine, kannajumine, raputamise, sõitmine wantril halwadel teedel, millised wõiwad wälja kutsuda enneaegse sündimise.

Nagu töötamine wärskest õhus on kasulik, jama soovitam oleks ka wärskest õhus jalutamine igapäew, kusjuures tuleks teha kordumalt sügawaid jissehingamisi.

Tulewane ema pidagu eriliselt hoolt oma teha, peju ja riiete puhtuse eest, jellega kergendab ta enda jehutorda märha ning hoiab ära nii mõndagi haigust.

Ta pestu emast tihti ja täigu jageli wannis, kusjuures wannivee joojus olgu 28° R. Kuumad wannid, ka jeehad jalawannid, peawad rajeduse ajal ära jääma, jamuti ka isiwannid.

Riided olgu tulewajel emal awarad ja lahedad ning nende raskest langedu õlgadele. Lubamatu on teha kehtel kinninõõrimine igajuguste pakte ja wärwitatega, olgu see peju wõi pealisriiete omadega.

Soovitam on kanda wiimastel rajeduse kudel paendurwat ja otstarbekohast kõhuhoiidjat, wõi kehawööd, milline oleks toets kõhujeintele ja hoiaks neid üleküllise wäljavenimise eest, pidades jellega filmas ka sündimise terwishoidu.

Söögis ja joogis olgu tulewane ema mõõdukas ja korralik. Ta hoidku liigijõõmise eest, mis ilmaaegjeks koormaks oleks, kuid ka nälgida ei tohi ta, sest laps wõtub ikka, mis temale tarwis ja jarnajel forral toidaks ta end ema organisari arwel, wiimane aga jääks nõrgaks ja haigeks.

Toit olgu waheldurw ja mitmekesine, kuid rajeduse lõpukudel oleks soovitam wõimalikult wähe tarwitada liha, munawalgerikkaid toite ja igajuguseid wedelikke. Kasulik ja soovitam selle wastu oleks rohkesti aia- ja puuwilja jüüa, eriti toorest ja wärskest. Alkoholi tarwitamine emale on täiesti lubamatu, sest jellega mürgitaks ta lapse juba ära enne sündimist.

Et wõidelda piinama offendamisega raskestajajuse esimesel kuudel, jelleks mõttu toitu pikali olles ja jäägu peale tööti veel lamama tunnits ehk kauemgi.

Tulewajed emad on jageli kurwameeljed, nutawad põhjusteta, ärrituwad kergesti jne. Tuleb hoolt kanda selle eest, et tuju oleks hea, eemale hoida igajugustest ärritustest, tülist ja pahandustest, mitte lugeda kurwa siijuga raamatuid ja filmos ning teatris waatamas kääa ainult waltitud tükk.

Kui peaks tekima werejooks — wäikesed, mõõdamitawad merejooksud juhtuwad wähe, — siis heidetagu wõõdisse, oldagu hästi rahulik ning kütutagu arst.

Ünad, hoolitjega ka rindade puhtuse ja kars-
tuse eest, pestes neid paar korda päevas vees ja see-
biga ning määrades piirituse ja glütseriini seguga.
Soominav oleks tunda rindade peal puhast jämedat
rätikut või mõnda taredat riidetükki, et jelleläbi

rindu vastupühkimiseks teha ja ette valmistada
ärritustele, mida tekitab rindadel lapse imemine,
mille mõjul rinnad sageli lõhkuvad ja lapse toit-
mine võimatuks jääb. (Järgneb.)

Dr. Paula Vreinthal.

Kodufäsitöö oja.

Juuresoleval pildil mõned kudumis- ja fäsitööd,
mis lihtsad teha ja igapäev, kel kangasteljed kodus ja
kes vähegi kududa ja väljaoommelda oskab, oma kodu
kaunistamiseks neid valmistada võib, eriti maal, kus

on tarvitatud 1 nael, koet 14 naela. Koelõngad on
värvitatud kodusel teel, harilikult poewärwidega.

Laudlina laual.

Lõimeks valge, koeks omavärvitud lõhewärwi
puuwilla lõime lõng nr. 24, mille ajemel jama-
hästi võib tarvitada omafedratud linast lõnga, mis aga
vähe pleegitud peab olema, vastasel korral ei jää
tude hästi värvida, ka ei eraldu firi ja värvid küllalt
hästi hallist põhivärvi.

Lõim on niide pandud 4 niiele, 1. ja 2. niide 6 lõnga
labajelt, 3. ja 4. niiele 2 lõnga labajelt. Tallalaidu
on ainult kolm. Etimeje tallalaua külge köidetakse
3. ja 4. niel niijugusel kujul, et need 1. tallalaidu
tallates üles tõusevad ja 1. ja 2. niis alla wajuwad.
Nii tõusewad 1. tallalaidu tallates iga kuue lõnga ta-
gant 2 lõnga üles, mis ojutuwad jidelõngadeks muj-
rit jünnitawatele wärwilõngadele, misjugujeid mujtri
järele jisse põimitakse. Peale igat wärwilõnga wija-
takse jisse üks põhilõng kordamööda 2. ja 3. tallalaidu
tallates, mille tõttu põhi labane jääb.

Soas, milles 1 sentim. kohal 10 pinnu wahet, on
iga pinnu wahel 2 lõnga. Rina laius 1 mtr., pikkus
130 sm. Kirja põimimiseks on tarvitatud wärwiliist
pärlelõnga nr. 8, jelle puudumisel võib aga jama-
hästi võtta omavärvitud linast lõnga ehk niiti, mis
vähe jämedam peab olema lina põhilõngadejt.

Mujtrit wärwides ühes jiduse ja niidepanemisega
võib jaada „Naisste Sääle“ toimetusejt 50 mk. eest.

Ufna eesriie.

Eesriie, mis pildil näha, on väljaoommeldud oma-
koetud hallile linajele riidele wärwiliiste willaste lõn-
gadega, millede ajemel võib tarvitada ka wärwiliist
linajeid ehk puuwilla lõngu, kas omavärvitud ehk
poest ostetud D. M. C. pärlelõnga nr. 8. Kardina
pikkus wastawalt afna fõrgujsle on 4—5 küünart,
laius 1¼—2 küünart. Eesriided on kohajed maga-
misruumi afendele.

Mujtrit, millel wärwid ja pisted ära märgitud,
võib jaada „Naisste Sääle“ toimetusejt 75 mk. eest.

Wäljaoommeldud padi fõhwal.

Selleks padjaks on tarvitatud peenemat oma-
koetud linast, kas loomulikus wärwis ehk helekollaseks
wärwitult. Kirja õmblemiseks on tarwitatud wärwi-
liist D. M. C. pärlelõnga nr. 8. Kujud on õmmeldud
peaasjalikult jidepistetes. Padja juurus 55×45 sm.
Mujtrit, millel wärwid ja pisted ära märgitud, võib
jaada „Naisste Sääle“ toimetusejt 50 mk. eest.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

Vastutaw toimetaja: Marie Reisk.

nendeks töödeks tarvitatud materjali pea igas maja-
pidamises jaadaval, mille tõttu nende asjade walmis-
tamine ka erilist kulu ei nõua, küll aga ka kõige liht-
samat ümbriist kõigile kättesaadawa jisseseade juures
kodusjeks ja kunstimaitsejeks muuta aitawad.

1) Waip pörandal.

Selles waibas on tarvitatud lõimeks oma ehk
wabirifus fedratud linast lõnga nr. 24 4-kordseks forru-
tatult, koeks maalamba willast fedratud lõnga 5-kord-
seks forrutatult. Lõim on niide pandud labajelt,
2 niiele, jama palju tallalaidadega.

Terwe waip on läbipõimitud 6-es eriwärwis, fuga
nr. 40, 1 pinnu wahel üks lõng, 2 pinnu wahel tüh-
ja jne. Waiba laius 160 sm., pikkus 250 sm. Lõime

Johs ja Peeter Parikas'le

„Fotoграфия õpperaamat“

teine täiendatud ja parandatud trükk on ainuke täielik eestikeelne käsiraamat kutselistele fotograafidele ja fotoamatööridele. 218 lhk. peenikest trükki heal kirjutusmaterjalil, 127 sisuselgitava pildiga. Hind 300 mk. Iluväljaanne kriitpaberil ja kuldköites 450 marka.

„Väike foto-amatöör“.

Hulga piltidega kaunistatud huvitav ja hädatarvilik juhataja algajale. Hind 45 m. Kes raamatute hinna postmarkides ette saadab, neile läkitatakse tellimine ilma postikuluta.

Foto-amatöörid!

Andke oma pildivõtete valmistõõtamine, ilmutamine, kopeerimine, negatiivide parandamine ning suurendamine (igast negatiivist ja pildist) meie hooleks, siis kindlustate endale kõige paremaid tagajärgi!

J. ja P. Parikas. Tallinn, Kuninga tän. nr. 1. Telefon 7-50.

„Filmileht“

on oma lühikese ilmumise-ajaga suutnud huvi äratada ja on kaugemale jõudnud kui ta eelkäijad Eestis. „Filmileht“ toob pilta, kirjeldusi ja teateid filmi alalt ja ei tohiks puududa üheski perekonnas. Seni ilmunud numbreid (1—3) on veel vähesel arvil tagavaraks, hinnaga à 25 mk. Kes hinna postmarkides saadab talitusele, neile läkitatakse lehed postikuluta.

„Filmilehe“ talitus. Tallinn, Kuninga tän. 1.

E. Naisorganisatsioonide Liidu

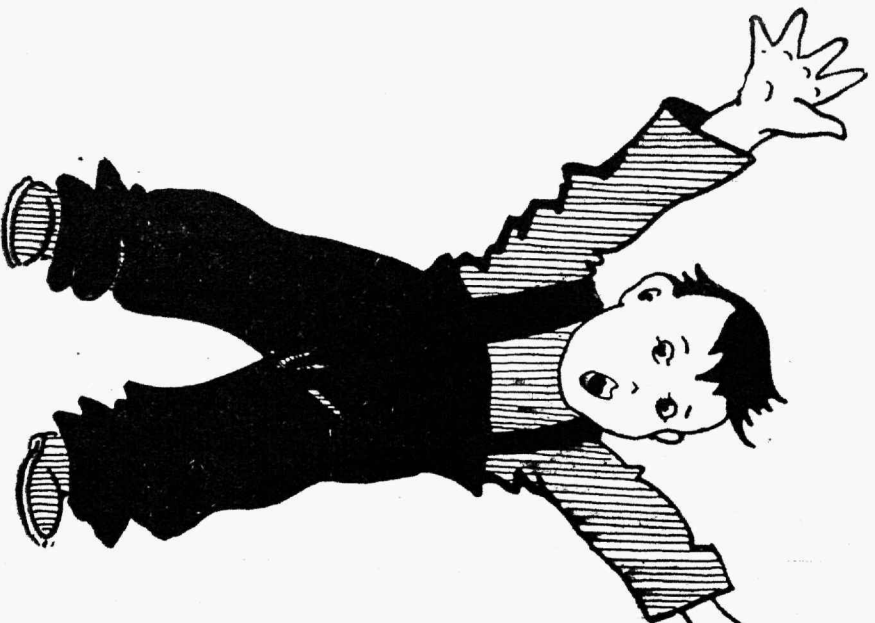
II. aastaraamat

Ülevaade Eesti naisliikumisest ja E. N. L. tegevusjärgust
1923. — 1925. a.

SISUKORD: I. Eessõna. II. III. E. üleriiklik naiskongress 30. X.—1. XI. 1925. a. Referaadid: Avamiskõne — Johanna Päts. Naisliikumise sihtjooned — Marie Reisik. Öigustest, mida lähem seadusandlus naistele peab kindlustama — Ellise Aron. Abikaasade varanduslikud vahekorrad — M. Kurfeldt. Koolieelne kasvatus — Ella Treffner. Tänapäeva kasvatuslised ülesanded — Marta Lepp. Naine ja ülikool — Emma Peterson. Naise eriharidusest — A. Krims-Kotkas. Lühike ülevaade meie naiskutekoolidest — Mari Raamot. Emade ja laste tervishoid Eestis — Dr. A. Rostfeld-Säkk. Tervishoiu teadmiste populariseerimine — Dr. Paula Vreintal. Naiste osa tervishoiu töös — Dr. E. Lasberg. Hoolekande seadus — Alma Ostra-Oinas. Emade ja laste kaitsest — Dr. M. Jürisson-Kleitsmann. Naispolitsei — Helmi Pett-Mäelo. Resolutsioonid. III. E. N. Liidu asemikkude kogu koosolek 1. III. 1924. IV. E. N. Liidu peakoosolek 30. X. 1925. V. E. N. Liidu teise tegevusjärgu ülevaade 1923.—1925. a. — Marie Reisik. VI. Naisorganisatsioonide tegevuse aruanded. VII. Ülevaade naisorganisatsioonide tegevusest 1923.—1925. a. — Dr. Emma Lasberg. VIII. Abieluvaranduse lahutamise lepingu kava. LISA: I. E. N. Liidu põhikiri. II. Naisorganisatsiooni normaalõhikiri. III. Naisorganisatsioonid Eestis. Pildid.

Aastaraamat on müügil E. N. Liidu büroos:
Tallinn, Jaani tän. 3, kella 10—2. Raamatu hind 100 marka.

Oleg Summib.

Kõige suuremat kokkuhoidmist.

Sellepärast ostke kõik kaubad, mis majapidamises vajad,

ühiskauplustest.

Pidage meeles, et tarvitajate- ja majandusühingute kauplused müüvad alati head, täisväärtuslist kaupa ja õiglase hinnaga. Ülejääk antakse aasta lõpul liikmetele ostukasuna tagasi.

Kes tahab kulusid kokku hoida, astugu viibimata tarvitajateühingu liikmeks.